

PARAULA D'ÒC

Època II, núm. 18

València, gener 2019

L'ALIENACIÓ ELITISTA (i III)

LA LLENGUA VALENCIANA EN EL DIASISTEMA OCCITANO-ROMÀ.
(O "DESVIACIONS EN ELS CONCEPTES DE LLENGUA I PÀTRIA"
segona part).

Departament de llengua de l'associació Òc-València

*Director: **Lluís Fornés.***

*Consell de Redacció: **Joan Martinis, Roger Mira, Josep Carles Laínez,
Alexandre Ordaz, Anna Nicola, Toni de l'Hostal, Sergi N. De Arenas.***

Tots els drets reservats. El contingut d' esta obra està protegit per la llei, que estableix penes de presó i/o multes, a més de les corresponents indemnitzacions per danys i perjudicis, per als que reproduïsquen, plagien, distribuïsquen o comuniquen públicament, en tot o en part, una obra literària, artística o científica, o la seua transformació, interpretació o execució artística fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada per qualsevol mitjà, sense la preceptiva autorització dels autors.

© Els autors.

© CIRDOC.

ISSN: 1577-2047

Centre Internacional de Recerca i Documentació Científica.

Associació d' Occitanòfils Valencians.

<http://www.oc-valencia.org>

Maquetació i gràfics: Joan Martinis

LA LLENGUA VALENCIANA SEGLE XXI (Descripcions, reflexions i recomanacions)

Quan estudiem la nostra llengua valenciana-catalana-balear dins del marc occitano-romànic, moltes de les suposades diferències entre la varietat valenciana i la catalana queden relativitzades.

Jordi Colomina

ENSENHADOR

0 - INTRODUCCIÓ. “Desviacions en els conceptes de llengua i pàtria” segona part.	7
1 - La Llengua Valenciana, Llengua Demòtica o Ausbau.	23
1.1- JORDI COLOMINA: El valencià dins l’espai occitano-romànic.	23
1.2- JACQUES ALLIÈRES: Occità, català i gascó: punts de contacte.	25
1.3- VORO LÓPEZ: Sense pèls en la llengua	27
1.4- ÀNGEL CALPE: Model de llengua pròpia.	28
2 - Repobladors occitans.	31
2.1- THOMAS J. WALSH	34
2.2- VORO LÓPEZ	35
2.3- LLUÍS FORNÉS: Els repobladors occitans, els segles XVII, XVIII i XIX, i els canvis en la llengua valenciana.	36
3 - Sí versus Oc	43
3.1- L’Oc en la literatura clàssica.	43
3.2- Fra Pere Esteve i Puig: Ideologia, literatura i llengua (Un paradigma per a la sociolingüística).	44
3.2.1- Ideologia.	44
3.2.2- La literatura del pare Pere: Uns versos deplorables.	51
3.2.3- El llenguatge literari de fra Pere Esteve i Puig.	57
4.- La integració de l’aragonés i modalitats derivades, en el diasistema. (JCLaínez)	63
5 - La koiné en l’actual diasistema occitano-romà.	73
5.1- Una koiné actual per a la històrica llengua d’oc, és possible? anàlisi de les propostes. (Roger Mira)	73
BIBLIOGRAFIA CITADA	99

INTRODUCCIÓ

“Qué vos passa, valencians?

El nostre país vol viure

Sense perdre la identitat”.

El valencià és un poble sense identitat a causa de les desviacions que ha sofert per la imposició de les idees de la nefasta

Alienació Elitista.

“DESVIACIONS EN ELS CONCEPTES DE LLENGUA I PÀTRIA” segona part.
(MANIFEST OCCITANÒFIL)

Fa molts anys que aquella cançó plantejava el quid central, el problema que semblava irresoluble, de la manca d'identitat del poble valencià. Semblava, pero no: és resoluble, només cal començar per adquirir consciència, i en això treballa, i sobre eixe tema aprofundixen els tres números de Paraula d'Oc dedicats a l'Alienació Elitista. I hem adquirit consciència del problema, i hem dedicat començar una etapa nova, en positiu, plena d'autoestima, tenint com a base la llengua valenciana, l'economia valenciana, la història valenciana, el treball valencià, el Dret Foral Valencià... i tot estudiat des del rigor científic i dut sobre la pell social valenciana embolicat d'autoestima. Ser valencià és la nostra mesura de totes les coses. I ho diem plens d'orgull i d'alegria, sabedors de les actuacions subreptícies dels que han provocat el conflicte lingüístic i la Batalla de València a base de vendre-mos mitges veritats embolcallades de ciència. Som conscients dels avanços científics dels darrers anys i de la nostra superioritat moral davant de les actuacions alienes que han dut el poble valencià a més de quaranta anys de patiments absurds per la intromissió interessada en la cultura i la llengua valencianes amb la creació d'aquell absurd “domini” fill de la mentalitat expansionista de la burgesia noucentista catalana.

I

L'any 61 va començar el procés d'alienació d'una part de la intel·lectualitat valenciana que va donar lloc als problemes lingüístics a la Batalla de València i a la despersonalització de valencians i valencianes durant més de quaranta anys, i que donem ara per aclarit i per tant, hem començat el camí cap a la consciència social i la solució del problema.

La Llengua Valenciana del nostre Segle d'Or, que volem posar al dia al començament del segle XXI, ha patit un procés de minimització i menyspreu al que posem punt i final. Ara comença una nova etapa d'autoestima propiciada pels avanços científics que la sociolingüística ha realitzat els darrers anys. Els problemes sociolingüístics que hem sofrit, i sofrim, tota la societat valenciana, s'entenen millor estudiant la llengua contextualitzada visualment i estructuralment en el seu diàleg, cosa que faciliten moltíssim els mapes d'Àlexandre Ordaz. L'altre punt complementari és la consciència de compartir-la amb els occitans que durant segles han vingut a viure i a treballar en terres valencianes. És a dir: estudiant els tres volums de què es compon l'Alienació Elitista publicats per Paraula d'Oc : 15, 17 i 18.

II

Dos preguntats fonamentals que cal fer-se per a poder entendre el procés secessionista català:

a) Com es pot crear en uns pocs anys una llengua? Per què? Per a què?
Entre el secessionisme catalanista i l'Alienació Elitista nos han fet viure més de quaranta anys amb diversos problemes socials derivats del secessionisme catalanista. A partir del Manifest antioccitanista de 1934 ("DESVIACIONS EN ELS CONCEPTES DE LLENGUA I PÀTRIA" I), signat per Pompeu Fabra et alii , el català es convertix (o vol) en una llengua "independent", bessona això sí, però "independent" de l'occità, a partir d'un procés "científic" que no ha pogut demostrar mai, de manera fefaent, el fet que descriu. I no caldria ni recórrer a la

ciència per a explicar el gran error històric que es va cometre: Qualsevol ment humana pot entendre que una llengua que, des del segle XI al XX s'ha considerat UNA llengua, no es pot convertir en "dues, bessones" és absurd, i, des del punt de vista científic, una fallàcia. Es va fer apel·lant a la ciència, però, en realitat, per pura voluntat política de la burgesia noucentista. Segons Müller, en *Das Katalanische*, citat pel professor Colomina: "el canvi radical en la consideració del català –que de dialecte de l'occità passa a ser considerat com a llengua independent en el primer terç del segle XX- no es deu a causes lingüístiques. Per a ell -Müller- este canvi radical s'explica gràcies a una conjunció de diversos factors bàsicament extralingüístics, com ara: <<la Renaixença literària, el sorgiment d'una consciència comunitària, el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana(1906), la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907), l'establiment d'una norma lingüística prescriptiva, la constitució d'una filologia i una romanística catalanes". COLOMINA, J. (2002:7)

Aquell canvi, radical i unilateral, embolcallat de ciència, però polític, va ser un atac a la dignitat de la que en el Segle d'Or Valencià els literats nomenaren Llengua Valenciana. Si n'hi ha, de bessones actualment, en són moltes més de dos; com a mínim han de comptar la valenciana, la gascona, la balear i la provençal... que reclamen els seus drets d'ençà que aparegué el secessionisme catalanista, -modalitats o llengües- de gran paregut: les que formen part del diasistema occitano-romà, entre les quals hi ha una –més o menys- intercomprensió que hem de treballar, estimular i conduir per nous camins que duguen al coneixement mutu i a la, cada dia major, intercomprensió. Així ho entenem des de la ciència lingüística. Les nostres modalitats, varietats o llengües tenen com a bressol la gran civilització trobadoresca, que acaba a València amb Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March. Civilització precedida pel monument a la unitat lingüística La Cançon de Santa Fe.

III

b) Per qué són analfabets en la seua llengua bessona tots els filòlegs formats en els departaments de filologia catalana de les universitats valencianes?

Si entrant al segl XXI els independentistes catalans han decidit separar-se de la resta de l'Estat, sense atendre les lleis i creant els seus propis marcs d'actuació, és perquè entrant al segle XX, el secessionisme catalanista ja es va fer una llengua a la seua mida, sense atendre al rigor metodològic, mentint, o contant mitges veritats embolcallades de ciència. I va decidir tallar la llengua al gust dels seus interessos, posar-li el nom de catalana -sense respectar els noms històrics, ni els globals, llengua d'oc, provençal, llimosina, ni el que va crear el Segle d'Or Literari, Llengua Valenciana- i dur avant el seu model, secessionista per un costat, expansionista per l'atre, perquè es tracta d'un procés polític -no, científic- encara que els autors hagen apelat a la ciència per a justificar-lo. I, algun dia, algú haurà d'explicar perquè. Perquè el procés alienat i alienant és el que ha produït la manca d'identitat del poble valencià, la nefasta Batalla de València i el conflicte lingüístic real: català versus valencià. Tot un seguit de desgavells que tenen una autoria clara, i uns responsables, i uns culpables, que no és el poble valencià, evidentment, que és el que ho ha patit, el que els ha patit. Al poble valencià, no li hauria de demanar perdó algú?

Una reflexió excel·lent sobre ideologia i llengua l'aporta Bardoll. Parlant dels treballs de Joan Veny, que intenten explicar les diferències entre català i occità, diu: "Vull assenyalar sobretot el component ideològic d'aquests raonaments: els exemples de Veny són condicionats per la seua ideologia; la selecció de les divergències són una excusa per justificar les seves idees. Com ja hem vist, Veny no diu tota la veritat a l'hora de comparar el català i l'occità: no pren en consideració tots els parlars catalans ni tots els occitans. Fins i tot arriba a manipular els exemples per destacar més les divergències: molts dels exemples occitans s'escriuen a partir de la pronúncia, mentre que els exemples catalans s'escriuen sempre normativament.

Quina és la intenció real d'aquest autor amb aquesta explicació? Intentar de distingir per mitjà de criteris lingüístics el català i l'occità? O convèncer de quina és la llengua i la nació dels catalans?" BORDOLL, B. (2010:20)

I qui pregunta ja respon.

"Així, les consideracions ideològiques van lligades amb massa freqüència a les consideracions lingüístiques. Els mapes lingüístics, la divisió dels dialectes i llengües tenen sovint un caire arbitrari, ideològic" BORDOLL, B. (Ibid: 21)

IV

LA LLENGUA ÉS DEL POBLE

La llengua valenciana –com la definiren els clàssics valencians del Segle d'Or- continua parlant-se en l'actualitat gràcies al poble. Els lletrats valencians –la classe burgesa- és la causant del procés diglòssic extern que venim sofrint els valencians des de fa segles, especialment greu a partir del XIX. La diglòssia interna actual, mitjançant la qual anem perdent paraules i formes valencianes, i esperit i clima, es produeix a causa de les propostes de la intel·lectualitat imbuïda en l'Alienació Elitista.

Dit d'una altra manera: Els usuaris fidels de la llengua valenciana –en època il·letrada, o lletrada per l'AE-, sempre ha sigut el poble valencià: els usuaris lleials de la llengua, enfrontats a les elits carregades de militància 'ista', ja siga de la política que venia de Madrid o de Barcelona. Fent molta atenció a la diglòssia interna, un exemple: la ciutat capicasal dels valencians és València, però est endònim l'Alienació Elitista l'ha convertit en un exònim, València. Un símbol clar de la despersonalització dels polítics que han assumit les tesis alienants; un punt més en el desgavell identitari del poble valencià.

La llengua és del poble, i el poble valencià ha sigut sempre fidel a la seua llengua, la Llengua Valenciana, "contra lladres, botxins i tirans".

LES INSTITUCIONS VALENCIANES NO SÓN VALENCIANES

Fruit de la mentalitat alienada de certs intel·lectuals valencians és l'acció política perplexa que s'ha dedicat a seguir les indicacions dels seus "intel·lectuals orgànics" i ha contribuït així al procés social que nos ha portat a la manca d'identitat. L'exemple més clar és el nom "Acadèmia Valenciana de la Llengua", com "el domini lingüístic" ells accepten que és forani (alienat) alienen també tots els organismes que tenen relació amb la vida pública dels valencians. Vegem Voro López: "Eliminar l'adjectiu <<valencià-valenciana>> o alterar el seu orde en moltes denominacions d'institucions oficials ve sent costum dels polítics en un intent premeditat de difuminar la consciència valenciana; aixina tenim un Palau de la Música, que no un Palau de la Música Valenciana, un Institut d'Art Modern i no un Institut d'Art Modern Valencià, Museu Valencià d'Etnologia i no Museu d'Etnologia Valenciana... El llistat és llarg". LÓPEZ, V. (2017:184)

I no cal dir que ha existit durant anys una televisió valenciana, TVV, i una corporació de Ràdio i Televisió Valenciana, RTVV, i no existixen tampoc. Això sí, actualment tenim molts punts...

De manera que l'acció política que s'ha de derivar del nou paradigma que proponem és la de començar un exercici d'autoestima posant el nostre gentilici en tots els llocs on ha d'estar i que l'Alienació Elitista s'ha encarregat de menysprear, minimizar o –sense contemplacions– d'eliminar. Hem de restituir, en primer lloc, el més simbòlic, l'ànima del poble valencià: Acadèmia de la LLENGUA VALENCIANA.

Sigam conscients, i recordem bé, com les vacil·lacions ortogràfiques i gramaticals estan retardant l'adquisició de la consciència col·lectiva que necessita la societat valenciana, i com d'important és tindre un model lingüístic propi, valencià, basat en l'estudi científic de la llengua tota, de Garait a Guardamar, que és el que enfortirà la identitat valenciana recuperada, sense imposicions elitistes, i durà el nostre poble a una consciència plena que el faça decidir el seu futur nacional, regional, internacional o com els valencians i valencianes decidim.

Reiterem: SENSE LES IMPOSICIONS NEFASTES DE L'ALIENACIÓ ELITISTA.

VI

1918-2018, CENT ANYS DE CÀTEDRA DE LLENGUA VALENCIANA

El gener de 1918 va ser instituïda la Càtedra de Llengua Valenciana pel Centro de Cultura Valenciana, que seria suprimida per la dictadura de Primo de Rivera l'any 1925. El 28-II-1930, acabada la dictadura, el Centro va reclamar que fóra restituïda, amb una petició, signada per Josep Sanchis Civera i Salvador Carreres Zacarés, al rector de la Universitat de València. La junta de govern de la Universitat havia acordat donar conformitat a la petició de restabliment de la càtedra, pero: "Va començar el nou curs, 1931-32, i, ja proclamada la República, l'Universitat va reorganitzar el seu Institut d'Idiomes, un orgue en l'estructura del qual estava inclosa la càtedra de Llengua Valenciana. El nou director d'este Institut, Luis Gozalbo, nomenat per la junta de govern, se va manifestar contrari (21-X-1931) a la reinstauració de la càtedra de valencià, regentada pel Pare Fullana". BALLESTER OLMOS, RACV, discurs, 2018.

No es va restituir, mai. L'oposició la va fer Gozalbo, catedràtic d'Arqueologia, numismàtica i epigrafia, natural d'Àvila, que era el director de l'Institut d'idiomes de la Universitat de València.

No és moment d'estudiar ací el motius i les informacions que tenia Gozalbo per a obrar com ho va fer. Els arguments que va donar en contra de restituir la càtedra de llengua valenciana són bàsicament estos 3:

1-Que la càtedra no pertanyia a la Universitat sinó al Centro de Cultura Valenciana, una entitat no universitària, i que el pare Fullana, que impartia les classes, gratuïtes, de llengua valenciana, no pertanyia tampoc a la Universitat.

2- Que "La ciencia del lenguaje valenciano no está hecha, y la Universidad no puede enseñar lo que no existe. Pero puede organizar

la elaboración de ese conocimiento”. Deia en l’Informe al rector de 3, XII, 1931.

Tenia la idea de, primer, formar professors en la nova ciència lingüística emergent, i, una volta formats, que impartiren les classes de llengua.

És evident que l’objectiu de Gozalbo era invalidar, anul·lar, el treball de Fullana (que havia estat ensenyant “una llengua que no existia”, encara que Fullana l’ensenyara). Per qué? Aparentment, per no ser universitari i per no tindre la formació científica que Gozalbo Paris considerava oportuna.

Queda clar també que si la càtedra no era universitària podia haver sigut, si haguera hagut voluntat d’integrar-la. Ni el Centro va saber fer les passes pertinents per fer-la universitària ni Gozalbo ho va voler fer tampoc. La formació científica era una bona excusa per al rebuig també, pero només això, una excusa. “Con la <<ciencia>> hemos topado, Sancho”.

3- En declaracions a El Camí diu Luis Gozalbo: “En l’estat actual de l’estudi de la Llengua Valenciana encara no s’han posat d’acord els valencianistes, més o menys filòlegs, sobre l’essència, ni molt menys l’estructura de la llengua, i, per tant, la gramàtica quedaria a l’arbitre del catedràtic, que forçosament hauria de pertànyer a una de les diverses tendències d’interpretació de la història i fonaments de la llengua dels valencians, corrent el perill que si després es demostrara la tesi contrària, mereixeria ser desdenyat, i açò no seria molt honrós per a la Universitat”.

“Que els valencians no accepten tots una mateixa tesi és la de que cap, de totes les presentades, han assolit prestigi bastant per a fer emmudir els impugnadors, i el motiu ha estat senzillament que ninguna d’eixes tesis anava acompanyada d’una demostració exclusivament científica que s’imposara per la seua força lògica”. El Camí, 1932.

Els valencians no acceptaven “tots a una veu” la mateixa tesi sobre l’essència i l’estructura de la seua llengua (per qué no?). I eixe va ser l’argument principal per a impedir que la llengua valenciana continuara

impartint-se normalment en la Universitat republicana, sense fer distinció, el senyor Gozalbo, entre “explicar, ensenyar, una llengua” i “analitzar-la”. És evident que l’anàlisi era la qüestió més pertinent a fer en la Universitat (i ni el pare Fullana ni el Centro van arribar a entendre eixa dimensió mai. D’haver-ho fet, haurien intentat formar part de la Universitat, convertint a Fullana en professor universitari -cobrant per treballar allí- i pagant per les classes, aquells que hagueren volgut rebre-les). Pero també és cert que continuar ensenyant la llengua valenciana, com s’havia fet, i introduir qüestions noves, com l’estudi de l’essència i l’estructura, no tenien perque ser incompatibles. Pero, és altament incompreensible el raonament de Gozalbo que diu que pendre partida per uns o atres tenia el perill d’haver de “fer emmudir” els contraris, si imposaven una tesi nova. El senyor Gozalbo diu que vol decantar-se per la ciència pero, planteja el tema tal com si estiguera en una guerra: “fer emmudir els impugnadors” és una terminologia que fa feredat. Segurament aquell defensor de la ciència ignorava com avança, o com hauria d’avançar, que no és fent emmudir ningú (tècnica absurda i contraproduent que encara s’usa en la Universitat hui en dia), sinó acceptant amb tota la tranquil.litat del món, els canvis que vaja produient el pensament científic. Ai las!

La importància de ser conscients de viure en un sistema capitalista és essencial, encara que s’actue voluntàriament i amb el cor en la mà, com ho feia el pare Fullana. Els Departaments de llengua catalana es van introduir en les universitats valencianes via oficial Barcelona-Madrid, i creant llocs de treball remunerats. Esta és la diferència, i el punt dèbil, entre els militants valencianistes, “que no estan todos de acuerdo con la esencia de la lengua” pero fan classes, amb el cor en la mà, de llengua valenciana, i el catalanisme que, via Madrid, un bon dia, després de preparar bé les elits universitàries, planta en la Universitat valentina un Departament de Filologia catalana que paga i cobra per investigar i controlar el procés “científic” de la llengua, a gust i mesura dels que tenen el seu “domini lingüístic” perque aixina ho han decidit

ells. I per això, perquè uns i altres actuen com actuen –cobren i paguen o treballen per amor-, són efectius o no.

Passem a estudiar aquelles qüestions tan problemàtiques que fan referència a “l’estructura i l’essència” de la llengua. I ho farem analitzant el context, especialment en allò que fa referència a l’essència, des de la nostra postura no secessionista, des del nostre paradigma científic, des de la perspectiva lògica de situar la Llengua Valenciana en el seu marc natural diasistemàtic. L’estructura, la ciència, els projectes polítics basats en la llengua, i algunes qüestions més, les deixem obertes a les investigadores i investigadors que, algun dia, s’interessaran per entendre els problemes sociolingüístics valencians dels segles XX-XXI.

1931 es declara la república. Temps de convulsions i canvis. El refrany castellà diu que “A río revuelto ganancia de pescadores”. I de peixcar es tracta, en el món de la llengua també. Catalunya està vivint els últims anys del somni aquell de Prat de la Riva de construir la Gran Catalunya, o els Països d’Oc, com va haver d’anomenar el conjunt, Josep Carbonell. Pompeu Fabra i els seus estan preparant el secessionisme lingüístic que, després de més de deu segles d’unitat, intentarà convertir la llengua en “dues bessones”, tallant-la de Pirineus avall. I aquella que es coneixia amb els noms de llengua d’òc o llemosina, de la nit al dia es va convertir en catalana, per als valencians també –per pura voluntat política de la burgesia catalana-. I és per eixe motiu que els valencians, segons assenyala Gozalbo, no tenen clara l’essència de la seua llengua. Com l’havien de tindre? Si duien segles dient-li llemosina o llemosino-valenciana i, de colp i repent, apareixen una sèrie d’intel·lectuals –la major part d’ells formats a Barcelona- dient que és catalana. Lògic que es produïra el problema, que era, ni més ni manco, el començament del Problema identitari que el secessionisme catalanista havia causat als valencians, i que dura fins els nostres dies.

El 1932, el mateix any que Gozalbo feia les declaracions que citem ut supra a El camí, té lloc la signatura de les bases de Castelló, on s’hauria

d’haver dit, explicitat, que eren les “Normes per a escriure bé, els valencians, la Llengua Catalana”, pero no. El document no diu per a quina llengua propon aquelles regles. Actitud que evidencia la mala consciència i la por dels qui les van confeccionar que, per cert, no hi ha constància de l’autoria. Si preguntem “Qui va redactar les bases de Castelló?” no tindrem resposta. Tampoc se sap si es van elaborar al mateix Castelló a València o a Barcelona. Misteri. Feblesa. Un projecte amb peus de fang. Per part nostra, i sense mala fe, estem induïts a pensar que els autors de les bases de Castelló i el Manifest antioccitanista són els mateixos. Els signants valencians eren conscients? Qui pregunta...

Actualment ja podem explicar científicament, al senyor Luis Gozalbo París, i a la Universitat, passada una centúria, i amb tots els avanços de la ciència filològica i la sociolingüística actuals que: el secessionisme catalanista va crear la Batalla de València i el Conflicte Lingüístic – català versus valencià- que hem patit, i patim, durant més de quaranta anys. Secessionisme que va tindre el punt àlgid dos anys més tard de la signatura de les vergonyants bases de Castelló, el 1934, amb la publicació del Manifest antioccitanista que hui desenrotllem ací en una segona, i última, part, la valenciana; i que té com objectiu principal ensenyar la història vergonyosa del secessionisme catalanista que tant de mal ha fet als valencians. I reivindicar (una volta més) l’estudi científic de la llengua valenciana en el seu marc natural: el diasistema occitano-romà, el qual possibilita l’estudi normal de la nostra llengua i la nostra cultura compartida amb catalans, mallorquins, gascons, provençals, llenguadocians, llemosins, auvernats... pobles fraires, tots.

Quant a la Pàtria valenciana real, sentida i compartida per milers de valencianes i valencians, només recordar els versos aquells de l’Himne de l’exposició que comença amb un sonor: “Per a ofrenar...” o els de la Mare de Déu dels Desemparats que diuen: “La Pàtria valenciana s’empara baix ton mant, oh, verge sobirana ...”. I acaben amb rima consonant.

La realitat s'ha d'estudiar objectivament, que és la forma de comprendre-la. I només entenent-la es pot transformar.

VII

EL MANUSCRIT DE LA GRAMATICA DE LOÏS ALIBÈRT MANIPULADA PEL SECESSIONISME CATALANISTA

En primer lloc, cal indicar que obrim la porta a totes les persones interessades a fer preguntes inquietants que els estimulen a investigar- Ací tenen un estudi ben interessant, el del Manuscrit de la Gramatica d'Alibèrt que pot ser comparatiu de la Gramatica editada. És cert que tal estudi posarà en entredit tot el projecte de la burgesia catalana nou (i potsnou) centista, el qual recolzat en la que ells anomenaven "ciència", no és més que un projecte polític que no ha arribat, de moment, més que a causar frustracions i dolor, especialment a les valencianes i valencians, als balears, i, a bona part de la mateixa ciutadania catalana. I és que, la realitat és com és, i no com la volen interpretar uns i atres. Una prova de la "ciència" on es basa el projecte catalanista és el tractament donat a la publicació del Manuscrit unitarista d'Alibèrt, convertit en Gramàtica secessionista –sense permís d'Alibèrt, evidentment- en Barcelona, poc de temps després d'haver publicat el Manifest antioccitanista, també conegut com "Desviacions en els conceptes de llengua i pàtria" part primera i predecessora de l'actual segona part i última .

Descripció formal del Manuscrit de la Gramatica de Loïes Alibèrt, conservat a l' Arxiu Històric Municipal de Sitges. MS R. 179 c/1, del qual resaltarem algunes idees que considerem fonamentals.

Primer bloc.

Falta la pàgina 1. Comença, per tant, en la p. 2. Numeració de 2 a 68, amb tinta negra. Paper tamany quadern, 16x22 cm, amb ratlles. A-Sufixes.

Segon bloc.

Numeració amb llapis blau 1-17. Adaptacion dels mots sabents al lengadocià.

Tercer bloc.

Numerat amb tinta negra 1-9. Avertiments diverses

Quart bloc.

Bibliografia (sense numerar)-

Quint bloc.

Numerat amb tinta negra 1-116. Mots invariables.

Sisé bloc.

Numeració amb llapis blau 1-65. Introducció: Lo dialecte lengadocià.

Seté bloc.

Numeració amb llapis blau, paper quadriculat 1-156. Terça part: Sintaxi.

En l'apartat sisé de la Introducció, pàgines 56-57, trobem una part fonamental de la ideologia políticolingüística de Loïs Alibèrt, que, l'edició català es va encarregar de manipular, desfer i contrafer adaptant-la –que per això van pagar l'edició feta a Barcelona- a la voluntat de la burgesia catalanista. Comprovem-ho. Diu Alibèrt:

“Dins aquesta gramatica nos proposem de desvolupar l'obra entamenada pels nostres predecessors. Ça que la avem lo desir de la far profechar dels trabalhs dels lingüistas moderns e de l'exemple de la restauración del catalàn literari per l'illustre Pompeu Fabra. Estimam qu' al punt de vista de la grafia, cal conciliar nostras tradicions classicas, los resultats de l'estudi scientific de la lenga, la grafia mistralenca e la grafia catalana. Costumas a las qualas sèm avesats despuei l'escola. Cresem que la melhora basa es de prendre per norma lo “Diccionari ortografic” de Pompeu Fabra, en regetant las notacions que son especificament catalanas. Aquel procediment nos dona un sistema ortografic ja estudiat d'un dels grands dialectes de la nostra lenga, nos alunha pauc del sistema mistralenc e del sistema de Perbosc-Estieu, tot en permetent una intercomprensión mai aisida entre los occitans dels dos penjals dels Pireneus”.

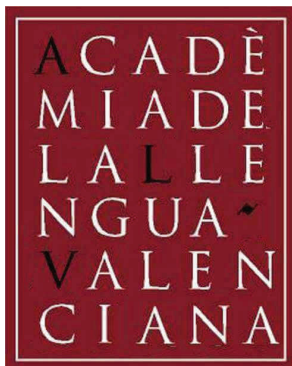
A la pàgina 62 insistix a considerar el català un dialecte de l'occità: "Demora a netejar nostra lenga dels gallicismes que se son substituïts als mots indigenas. Lor reemplaçament deu se far per manleu d'en primèr als autres parlars lengadocians, en segond loc als autres dialectes occitans, catalàn comprés."

En la idea d'Alibèrt es veu clarament que considera occitans tots els habitants "dels dos penjals del Pirineus", per als quals (respectant l'obra de Fabra) es dedica a escriure una Gramatica conciliadora de totes les propostes, i que servisca per a TOTS els occitans, des de Garait, al nord de Llemotges, a Guardamar, al sud d'Alacant. I, com "qui té la llengua té la clau", com va recordar molt encertadament el nostre premi Nobel Frederic Mistral, si es conciliaven les grafies de Perbosc-Estiu, grafia clàssica, amb la del respectabilíssim premi Nobel en Frederic Mistral, amb la catalana de Fabra, i tots, en els dos penjals pirinencs, eren occitans ¿Qué li quedava a la burgesia noucentista catalana? Rien de rien. Per això, i no dubtem que amb tota la bona intenció del món, van decidir publicar el treballàs d'Alibert a Barcelona, pagat per un patrici meritíssim de la burgesia catalana, ja que Alibèrt no se la podia pagar, l'edició de la seua Gramatica. Això sí, abans de fer-la entrar a la impremta, un, o uns, "corrector" va "corregir" els conceptes principals que als patricis meritíssims de la burgesia catalanista els convenia més. Com ara: Allà on, referint-se al català, diu "d'un dels grans dialectes de la nostra lenga", el "corrector" fa una ratlladura i escriu damunt: "de las grandas brancas de la nostra lenga". Dos dialectes convertits en llengua en un no res.

En el segon bloc, en l'Adaptación dels mots sabents al lengadocià, pàgina 1, apareix dos voltes el mot 'lengadocià' esborrat i substituït, en llapis negre, per 'occitan'. Secessionisme en estat pur, practicat pels emeritíssims patricis catalans. De pirineus amunt, occità; de Pirineus avall, català. Així s'escriu la història. I la "ciència" lingüística. Per això, i, a partir d'haver adquirit consciència dels errors i les manipulacions, la nostra proposta és, recuperant la idea d'Alibèrt de

considerar-nos part de la “familha occitano-romana”, innovar, fer l’aggiornamento. Recuperem la tradició, rebutgem “dominis lingüístics” i concepcions hiperbòliques, i propugnem l’estudi científic de la llengua valenciana emmarcada dins l’espai comprés entre “els dos penjals dels Pireneus”.

LA LLENGUA VALENCIANA, LLENGUA DEMÒTICA O AUSBAU: APORTACIONS LINGÜÍSTIQUES GENERALS.

1-LA LLENGUA VALENCIANA, LLENGUA DEMÒTICA O AUSBAU: APORTACIONS LINGÜÍSTIQUES GENERALS.

“Entenem per ‘llengua demòtica’ la ‘llengua del poble’; i per llengua ausbau: Una varietat lingüística que s’usa autònomament respecte a altres llengües relacionades.”

Estudiar, autònomament, el valencià dins del seu espai lingüístic natural és l’únic camí per a poder arribar a entendre’l perfectament. I en eixe sentit, és fonamental el treball del professor Colomina “El valencià dins l’espai occitano-romànic”, publicat en Paraula d’Oc, on analitza el subsistema bacavés, que hui recuperem donat que és un article fonamental per a la nova concepció del valencià del segle XXI.

1.1- JORDI COLOMINA

“Jo voldria reclamar hui ací la legitimitat del nom Llengua Valenciana, avalat per la tradició literària i sobretot per l’ús constant i sistemàtic

dels grans escriptors del Segle d'Or Valencià" J.Colomina "Parlament pronunciat davant del Ple de la Secció Filològica de l'IEC l'11/04/2003

"Quan estudiem la nostra llengua valenciana-catalana-balear dins del marc occitano-romànic, moltes de les suposades diferències entre la varietat valenciana i la catalana queden relativitzades. Així, si repassem els repertoris del lèxic dels trobadors i els diccionaris de l'occità modern, veem que tan pròpies de la llengua occitana clàssica i moderna són les variants hui més generals entre els valencians (com ara avant, bres, calfar, debades, engolir, a genollons, sendemà) com les més usuals entre els catalans (per exemple endavant, bressol, escalfar, endebades, empassar, de genollons, endemà). COLOMINA, J. (2002:8).

"L'estudi dels paral·lelismes lèxics entre les varietats de la nostra llengua s'enriquix notablement quan tenim en compte tot el conjunt occitano-romànic. Així, paraules comunes al valencià, al català occidental i al baleàric, com ara corada, fumeral, guaijar o milanta, les retrobem també en l'occità nord-pirinenc. COLOMINA, J.(2002:10).

"En alguns casos, paraules compartides o variants compartides pel valencià i el català occidental, com ara botar foc, dessonillar-se, entemenar, esme, regallar, les retrobem en els parlars occitans nord-pirinencs". COLOMINA, J. (2002:11).

"En alguns casos, paraules pròpies del valencià i el tortosí, com ara batistot, desduir-se, engaldir, malcorar, peiró, rebaldir, sarrabastall, es retroben en les varietats occitanes nord-pirinencques". COLOMINA, J. (2002:13).

Més nombrosos són els casos en els quals paraules pròpies del valencià (com ara amarijor, barastell, cartapell, clausó, contaralla, endenyar, ferramenta, flix, malfatà, nuet, panzell, relaix, ressemble, talló, vesprada, xorroll) troben continuïtat en els parlars occitans nord-pirinencs". COLOMINA, J. (2002:13).

"També en el camp de la fraseologia trobem paral·lelismes entre el valencià i les varietats occitanes nord-pirinencques (com ara bif i baf, fer la cameta, fer migjorn, a prou penes, a males penes)". COLOMINA, J.(2002:17).

“Són particularment interessants els onze casos en els quals la coincidència entre valencià, català occidental i parlars occitans nord-pirinencs ve reforçada per una coincidència amb l’aragonés. Estos paral·lelismes (boticaix, botinflat, cap primer, escurina, fiçar, frontera, gemecar, melsa ‘fleuma’, mostós, sondormir i tartir) indiquen alhora la gran influència de l’occità en la configuració primitiva de l’aragonés, i la influència d’esta darrera llengua en l’afaiçonament del valencià.

Assenyallem finalment que en el present treball hem aportat paraules valencianes no enregistrades en el monumental DCVB, com ara barastell, ressemble, sondormir i tartir, mots no enregistrats com a valencians (contaralla) i noves explicacions de mots valencians, com ara ensomordit (alteració de ensodormir), d’on s’hauria extret el mal explicat fins ara somordo. COLOMINA, J. (2002:23).

1.2- JAQUES ALLIÈRES

El professor Allières que també té una visió de conjunt de tot el sistema lingüístic, nos aporta un treball ben interessant que compara el gascò amb el català i l’occità, en el qual acaba dient que “Un gascò pot, millor que cap altre –em podeu creure- comprendre un català; i, potser, encara millor, un valencià”. ALLIÈRES, J. (1996:17)

Alguns dels punts que aporta l’estudi són:

“Pel que fa al lèxic, domini específic del llenguatge i absolutament independent dels altres, fonètica i morfosintaxi, en podem traure una idea global (...)gràcies a estudis com el llibre de G. Rohlfs Le gascon, (...)Una ràpida avaluació numèrica ens dóna les xifres següents:

48 lexemes específics són comuns al gascò i a l’aragonés; la natura pirenaica dels dos idiomes justifica plenament aquesta preeminència.

46 són comuns al gascò i al català: això confirma la “pireneïtat” del català, segons el nostre punt de vista, tan important com la seua pertinença al món mediterrani.

30 afegeixen el gascò al castellà –i això justifica l’ancoratge centro-ibèric del gascò.

28 agrupen gascò, català i aragonés, puix s'afegixen a les primeres xifres esmentades.

Finalment, 24 uneixen el gascò al conjunt del domini peninsular, on el portugués s'ajunta als idiomes del nord-est.

Per a suggerir un enfocament geogràfic més ample, podem doncs citar les paraules per les quals Stephan Koppelberb resumia, al col.loqui de Tolosa¹ la seua comunicació sobre El lèxic hereditari característic de l'occità i del gascò, i la seva relació amb el català en el qual diu: <<L'anàlisi del lèxic ens mostra que hi ha un bloc format pel gascò, l'occità i el català clarament definit entre el francès al nord i l'espanyol-portugués al sud-oest>>. Però si el lèxic no parla de manera decisiva en pro d'un parentiu particular entre gascò i català, sí que hem vist que la confirmen altres factors.

Pel que fa a les relacions entre català occidental i occità central –occità mitjà–, si ja vàrem exposar les línies principals, senyalarem aquí que una interessantíssima contribució els fou dedicada, al mateix col.loqui, pel nostre amic Lluís Fornés, sota el títol Occitans a València: coincidències fonètiques, morfològiques i lèxiques del català occidental i l'occità mitjà; pero no s'han publicat encara les Actes, i no en podem fer esment aquí.² ALLIÈRES, J. (1996:16)

La visió de conjunt de tot el sistema lingüístic, aragonés inclòs, és la perspectiva científica que mos du a replantejar els dos paradigmes valencians en litigi fins ara, el propugnat per l'Alienació Elitista i el del mossarabisme. I si hem considerat oportú iniciar l'apartat lingüístic des

¹ L'autor es referix al VIIIé Col.loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, celebrat a Tolosa de Lenga d'Oc, setembre 1988.

² Malgrat l'expressió amb el qualificatiu en grau superlatiu "interessantíssima contribució" l'article va ser censurat i no es va publicar en les Actes. La publicació es va fer uns anys més tard en el núm 13 de la revista Estudis Occitans, Paris, setembre 1993.

d'eixa perspectiva, també és cert que un dels nostres objectius principals és el d'estudiar la llengua actual especialment a partir dels canvis efectuats els darrers segles, fugint de la visió anquilosada de buscar repobladors i trets lingüístics arribats amb Jaume I, com diuen uns, o restes dels mossàrabs, com diuen els altres. Uns temes excessivament citats que només han servit per a l'enfrontament social, i en l'actualitat servixen per a amagar la realitat del valencià del segle XXI.

1.3- VORO LÓPEZ

“La percepció que els valencians tenim del valencià com a llengua singular, dins del seu diasistema occitanorromànic, ha existit sempre dins i fora de terres valencianes. A hores d'ara, i a pesar de l'intens adoctrinament dut a terme des de les universitats valencianes, associacions, institucions, mijos de comunicació, editorials, partits polítics i llibres de text de les escoles durant els últims 30 anys, l'idea de la denominada “unitat de la llengua catalana”, que s'ensenya com a única existent i científica, no ha quallat entre els valencians. Segons revela el “Estudio 2591. Estudio sociológico de la Comunidad Valenciana, IV” de febrer de 2005 del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS), organisme dependent del Ministeri de Presidència de l'Estat espanyol, a soles el 29,7 per cent dels ciutadans valencians considera que el valencià és un dialecte del català. Per contra, el 64,4 per cent creu que el valencià és una “llengua diferent i diferenciada del català”. LÓPEZ, V. (2017:33)

“El diasistema occitanorromànic, qüestió de família: Històricament, “entre els erudits hi ha una consciència, més o manco definida, d'estar el valencià relacionat en llengües germanes que tenen un oríge “llemosí” comú; és una manera una miqueta rudimentària o visionària d'expondre la situació, hui diríem que el valencià, la llengua valenciana, està emparentada en el català, el mallorquí, el llenguadocià, el provençal, el llemosí... i que totes elles formen part del

diasistema que denominem occitanorromànic, el qual s'estén més allà dels Pirineus". L'autor afig en nota al peu: "No és el nostre l'únic diasistema del món; per posar un exemple, el serbi, croata, bosni i montenegrí formen el diasistema eslau centre-sur, i és una solució viable". LÓPEZ, V. (2017:54).

"Fa temps que es ve proponent recuperar este marc de germanor i també d'estudi, un nou paradigma des del qual reinterpretar la nostra realitat llingüística, manipulada per interessos polítics i que haurà segut profitosa per al catalanisme, pero que ha impossibilitat, pel conflicte que genera, que els atres elements del paradigma, família, diasistema...pogam reconstruir i recuperar la nostra identitat llingüística, cultural i dentitària en pau i sense condicionaments, manífecers ni interferències alienes". LÓPEZ, V. (2017:56)

1.4- ÀNGEL CALPE

L'acadèmic de l'AVL fa unes reflexions molt interessants en un article de Paraula d'Oc on explica la necessitat d'estudiar en el marc del nostre sistema lingüístic:

"Fins a finals del segle XX, la nostra herència lliterària nos ha vingut en el nom de LENGUA VALENCIANA i ha reflexat l'evolució pròpia i separada del model de llengua lliterària en terres valencianes respecte a les atres modalitats del nostre sistema llingüístic, l'occitanorromànic." (...)

"El concepte que tenim els valencians de la nostra llengua pròpia està influint radicalment en la percepció de la nostra (o les nostres) tradició(/ns) literària(/es). Aquells que consideren que la lliteratura en valencià dels segles XIX i XX no és digna ho fan, en gran mida, per la llengua en qué està escrita, ja que s'aparta del model de llengua lliterària impulsat des de Catalunya i l'estimen inferior. Només recuperant, depurant, a on siga necessari, la llengua en que els valencians hem estat escrivint els últims segles, podrem retrobar l'autoestima en la llengua pròpia, element bàsic i fonamental de la

lleialtat llingüística. És dir, per a poder enllaçar en la nostra tradició lliterària, la codificació de la nostra llengua ha de ser estrictament valenciana, encara que açò implique mantindre diferències en la codificació catalana. La codificació moderna del valencià descansa en un llarc procés de consolidació que arranca de la recuperació de la consciència llingüística dels valencians a partir de la nostra Renaixença (Saragossà, 1999) pero ha donat lloc a dos sistemes ortogràfics que, a pesar de semblar-se, són diferents. La superació d'esta dualitat implica acceptar lo que de bo tinga cada sistema basant-se en l'història de la llengua i la valencianitat. En realitat, i en contra de lo que s'ha dit interessadament en ocasions, la codificació llingüística proposta per la RACV (perfeccionant la de Fullana) no ha buscat la diferència per la diferència sinó que sempre ha perseguit una valencianitat que permeta la continuïtat en la tradició valenciana escrita, enllaçant-la en la llengua viva.

L'Història de la literatura valenciana de Sirera (1995) i l'Història de la lliteratura valenciana d'Ahuir i Palazón (2001) suponen una superació de les tendències disgregadores de les històries per llengües, i tornen a la consideració unitària de la tradició lliterària estrictament valenciana (TLEV) en independència de la llengua vehicular o de la filiació de la llengua pròpia. Açò nos dona una visió més coherent com a poble i com a cultura, al temps que permet entendre, per eixemple, que la nostra Renaixença no ix del no-res, sinó que troba uns antecedents temàtics claríssims en les noveles romàntiques historicistes d'un Vicent Boix, per molt que estigueren escrites en castellà. D'esta manera es contextualisa i dignifica la producció lliterària en llengua valenciana dels dos últims segles, i s'evita la falsa sensació de discontinuïtat que a vegades tenim els valencians" (...)

"És precís conformar un estàndard valencià, en regles i normes transparents que done seguretat als parlants i escrivents, els quals necessiten sentir-lo com a propi i capaç de competir sense problemes a tots els nivells en el castellà. Est estàndard ha d'estar arrelat en la nostra tradició lliterària i en la nostra realitat llingüística actual per a

permetre a la societat valenciana recuperar la confiança en l'ús de la seua llengua i, en fi, possibilitar una lleialtat llingüística a hores d'ara molt precària. Un estàndart específicament valencià, com específicament català o específicament provençal no tenen perquè supondre una barrera a la comunicació dins del sistema llingüístic occitanorromànic ni un fre a la circulació dels productes llingüístics. Ans al contrari, quan els parlants es senten segurs i dominen la seua llengua no tindran cap problema en llegir, escoltar o vore productes realitzats en un altre estàndart del sistema. Tot és una qüestió d'educació i de coneiximent plural. Perque, actualment, la tan nomenada "unitat de la llengua" referida al valencià i al català és més un desig o un objectiu a llarg termini que no una realitat. De cap altra manera s'explica el persistent conflicte llingüístic valencià" (...)

"L'AVL, com a institució encarregada oficialment de la normativització de l'idioma valencià, tindrà èxit en la mida en que siga capaç de trencar en el sucursalisme llingüístic i contribuïxca decisivament a evitar que els valencians sigam ciutadans de segona categoria quan parlem i escrivim en la nostra llengua" (...) "El marc del diasistema occitanorromànic té encara molts punts per aclarir i desenrollar, pero facilita unes solucions a les tensions entre el desig de conservar la personalitat cultural dels diversos pobles que inclou i la necessitat de ser conscients dels estrets lligams culturals que han compartit durant segles. És dir, permet parlar de l'identitat diferenciada de les diverses varietats llingüístiques i de les tradicions literàries que les recolzen sense perdre de vista el substrat profundament unitari en que es sustenten". CALPE, A. (2003:31-78).

Hem d'aprofundir en l'estudi de la llengua valenciana dins del diasistema, i hem d'enfocar la història literària valenciana amb realisme i amb el trellat que cal. Les imitacions a les formes veïnes no nos servixen, el seguidisme polític alienat, quan no cego, s'ha demostrat inútil també. Ja hem patit prou anys d'alienació. Alcem la cara i comencem a marcar els camins propis.

2- EL SEGLE XVIII I ELS CANVIS LINGÜÍSTICS I CULTURALS

Coques de la Marina. Foto J.Gayà

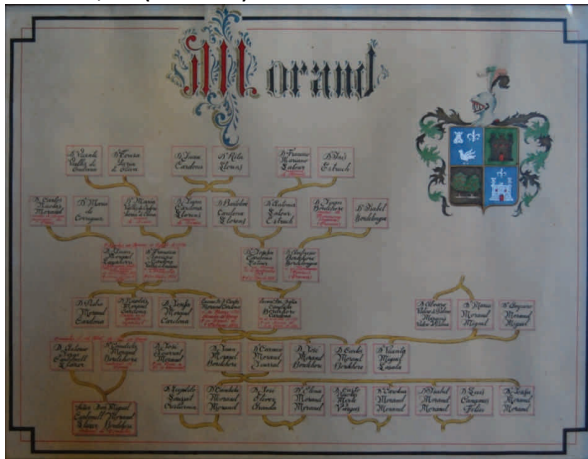

Coques provençals. Foto J.Martinis

Del segle XVIII només es dóna informació en els llibres de text valencians que fon un temps nefast per a la llengua autòctona perquè el Decret de Nova Planta la va prohibir i “Por justo derecho de conquista” es va impondre el castellà per tot arreu. I això és cert. Però observem també que els canvis lingüístics actuals vénen del segle XVIII, i moltes fites importants de la personalitat col·lectiva dels valencians també. Moltes voltes la política marca camins i la societat fa els seus. La cultura valenciana actual, en bona part, ve d'aquell segle. És del XVIII el primer document on s'explica com s'ha de fer una bona paella valenciana; les falles, germanes bessones de las hallas de Gascunya, prenen volada el XVIII; començant el segle XXI hi ha hagut intents de recuperació dels col·loquiers valencians que havien desaparegut, els més famosos els tenim documentats el segle XVIII; la industrialització de la pansa i l'aparició dels riurats són del XVIII... I el segle següent trobem que, a imitació de les festes que es feien a Niça, el baró de Cortes de Pallàs importa a la ciutat de València, des de la ciutat

occitana, la Batalla de les Flors que és el colofó de la Fira de Juliol valentina, unes festes cíviques, laiques.

Amb mirada ampla, les conseqüències de la Guerra de Successió van més enllà de la perspectiva a l'ús que ha impost l'AE. Aquelles conseqüències també van fer que diverses famílies provençals es traslladaren a terres valencianes i donaren un gran impuls a l'economia nostra. Vegeu "Els segles XVIII i XIX, occitans benestants esdevenen valencians" FORNÉS, L. (2015:7)

Arbre genealògic dels Morand, gascons afincats a Dénia

Estudiem la llengua, i el seu context, amb una mirada global, si volem entendre el valencià parlat el segle XXI i els canvis que es van produir a partir de la influència occitana que va començar a ser important ja el segle XVII. Segons Joan Martinis: "Va haver una immigració massiva d'occitans que reviscolà la nostra societat, va absorbir el que quedava de la societat cristiana prèvia i va operar-se el naixement de la població actual". MARTINIS, J. (2013:46) I si el buit deixat per l'expulsió dels moriscos va donar peu a diverses onades d'occitans, el Tractat d'Utrecht, el segle següent, també va facilitar la vinguda, des de Provença i Gascunya, de diverses famílies occitanes importants que

van revolucionar el mercat dels productes agrícoles valencians, especialment el de la pansa. “El Tractat d’Utrecht, 1713, que supona la finalització parcial de la Guerra de Successió espanyola, és un gran desastre per als escartons³ que queden dividits entre els Estats francès i italià. Lluís XIV li dóna, al duc de Savoia, les terres del costat que passà a ser italià, les quals prouduixen gra, oli, vi, fruita, etc, i es queda amb la Vall de la Barceloneta, lloc àrid i gens productiu. Briançon perd la capitalitat d’aquella regió ara empobrida. La comunitat escartona ha sigut partida per la mitat. Les famílies queden separades. Comença una nova Europa, pero, lògicament, això fa que molts escartons hagen d’emigrar”. FORNÉS, L. (2015:19).

Escut dels Merle, provençals afincats a Dénia

³ Els escartons formen una comunitat ètnica i política, i tenen una forma pròpia de parlar: el gavot. Escartó significa ‘unió’, ‘assemblea’, ‘federació’, nom que ve de la funció que feien aquelles ‘assemblees’ encarregades de repartir (escartonner), entre totes les comunitats, les contribucions; la part de cadascuna és un escart. La comuna del briançonés era una de les més importants del Delfinat.

2.1- THOMAS J. WALSH

A partir del segle XVIII es produïxen diversos canvis en la llengua valenciana que, en no estudiar-se dins del seu diassistema, no s'han explicat mai bé.

Thomas J. Walsh, l'any 1985, va publicar un article on es plantejava un problema encara irresolt en l'actualitat, i que no es pot resoldre sense tindre com objecte d'estudi tot el sistema lingüístic, des de Garait a Guardamar, cosa que a l'establishment no li interessa. Però ho farem. Walsh arriba a la conclusió que

“la /e/ tònica típica del català de les Illes Balears, i de tot el dialecte oriental a l'Edat Mitjana, i de les Landes occidentals, fou un tret del llatí pirinenc que ha estat continuat en aquelles àrees laterals”. I que “L'absència de /e/ en posició tònica i àtona en el gascó oriental i en el català occidental és, segons la meua hipòtesi, una conseqüència de la propagació cap al sud de trets provinents de Tolosa. Per defensar aquesta hipòtesi, he discutit el cas de l'interfix incoatiu, que mostra una configuració geogràfica gairebé idèntica de variants arcaïques (esc) i innovadores (isc)”. Walsh, T.J. (1985:615)

Vegem amb més deteniment com explica l'interfix incoatiu:

“Hi ha un tret morfològic que hom esmenta molt sovint com a isoglossa entre el dialecte oriental i l'occidental, que contradiu la tendència general en el català de l'arcaïsmes occidental vs. La innovació oriental i que jo interpretaria com un cas de penetració occitana en el dialecte occidental. Es tracta dels resultats de l'interfix incoatiu ESC/ISC, realitzat eix a l'oest, però ix o is a l'oest”. WALSH, T.J. (1985:613).

Si no haguera existit ni el secessionisme catalanista ni l'Alienació Elitista, i l'article de Walsh s'haguera escrit enfocant un sol sistema lingüístic i la diversitat de modalitats que hi ha en l'actualitat, hauria dit clarament que hi ha una influència lingüística des d'Occitània –en uns casos Tolosa en altres les Landes occidentals de Gascunya- que s'ha instal·lat en el balear i en el valencià, així com també en tota la seua ària pertanyent a la mateixa modalitat lingüística valenciana, que els

catalans anomenen català occidental, la qual és una innovació – inexplicada per l’oficialitat- que no és pròpia d’una àrea considerada arcaica, però el cas és que existix, com demostra Walsh. El balear i el valencià tenen influències occitanes, encara que no s’expliquen ni s’estudien ni s’ensenyen. Existixen. Això sí, no es poden comprendre si no es té com objecte d’estudi el diasistema occitano-romà amb el seu conjunt de modalitats lingüístiques –o llengües bessones- : Balear, català, valencià, aranés, gascó, llenguadocià, provençal, auvernhat, llemosí, vivaro-alpenc... I això ha sigut històricament així, fins que van arribar els secessionistes que es van “crear” una llengua catalana al seu gust i mesura, i, uns anys més tard, una república independent, usant la mateixa metodologia.

2.2-VORO LÓPEZ

Voro López parla del maltractat pronom ‘mos’, que els usuaris lleials de la llengua usen majoritàriament en el valencià general –i la norma alienant proscriu-, i l’estudia en el conjunt del diasistema “Dins del diasistema occitanorromànic la forma mos està present també en el gascó. En la Gramatica basica del occitan aranés (texte provisionau), en l’apartat “Pronòms atòns” trobem exclusivament les formes mos i vos per a totes les posicions. És dir, que a l’afirmació d’Alcover de que la forma vulgar “en tots els dialectes” (català, valencià, balear) és mos, haurem d’afegir que dins del diasistema la forma mos també està present.

L’aportació occitana tant a la configuració de l’identitat valenciana com del valencià no està ben estudiada. No solament en l’època de la conquesta acodiren occitans al nou Regne de València, sino durant tota la nostra història, sobre tot en els sigles XVII i XVIII, que és el moment en que el valencià es definix més o manco com el coneixem hui en dia. En estes mateixes pàgines de Paraula d’Oc han estudiat està presència occitana autors com Lluís Fornés, Josep Saborit o Joan Martinis i Gabriel Doménech en Los Franceses de Nules. Ací

només apuntem que la forma mos i moltes atres que singularisen al valencià, poden ser el resultat d'una influència occitana dels sigles XVII i XVIII, no vullc dir que siguen occitanismes, puix la singularitat valenciana pot rastrejar-se en la documentació més antiga, pero la coincidència d'algunes característiques valencianes en les occitanes, dutes per occitans en estos sigles, reforçarien i generalisarien les primeres, passant moltes definitivament a la llengua escrita, sempre conservadora i arcaisant per elitista”.

En algunes conclusions diu:

“1.- En el valencià parlat la forma mos és general i s'usa en tots els contextos i registres, AVL dixit.

2.- Si la documentació no enganya, la forma mos del pronom personal de primera persona del plural ya apareix en l'època antiga.

3.- Si açò és aixina i a falta de buidar més documentació, la forma mos no reapareix en el valencià escrit de manera constant fins al sigle XVIII.

4.- La forma mos del pronom personal de primera persona del plural no és exclusivament valenciana. Segons Alcover era l'usual en la llengua parlada en tots els dialectes (català-valencià-balear), pero també en uns atres llocs del diasistema occitanorromànic com el gascó-aranés, per lo que no hem de perdre de vista els treballs sobre la presència occitana en terres valencianes durant els sigles XVII i XVIII.”

LÓPEZ, V. (2018:21-40)

2.3-REPOBLADORS OCCITANS ELS SEGLES XVII, XVIII I XIX i ELS CANVIS EN LA LLENGUA VALENCIANA.

L'única manera d'entendre els canvis que la modalitat lingüística valenciana fa a partir del segle XVIII no és apelant a la tan manida Decadència que servix per a explicar poca cosa, sinó que cal estudiar la vinguda d'occitans a terres valencianes, des de la fundació del nostre històric Regne de València al segle XIX, que són els que estan a la base dels canvis esmentats. L'especialiste del tema és Joan Martinis que cita una obra fonamental L'économie politique patronale, traicté de

l'economie politique, 1615, de Montchrestien, el qual, després de l'expulsió dels moriscos, diu: "Al Regne de València es troben més de 30.000 francesos⁴ exercint nombrosos oficis, treballant la seda, manipulant el ferro, cultivant les terres i jardins (...) la majoria d'ells, auvernysats, gascons, bearnesos i llemosins" . En Martinis, J. (2010:47) i afegim Martinis: "També podem extraure del testimoni de Montchrestien que els immigrants, al menys els de principis del XVII, eren persones vingudes en busca d'oportunitats en el sector primari i artesà de l'economia". MARTINIS, J. (2010:49)

Casa de la Serena⁵, Alfara.

Escut de la Sereneta.

També trobem "francesos", d'aquells que fan olor occitana, a Carcaixent. Oroval, citant a Jean Bodin, diu que "Els francesos al Regne de València, segons el cens de 1595, eren de l'orde de 30.000, entre els quals destacaven pel seu nombre els llenguadocians i els provençals" (...) i citant a Nadal i Giralt diu que "pels volts de 1600 hi havia al País

⁴ El mot "francesos" l'entendem i l'escrivim sempre entre cometes perquè a partir dels treballs de Martinis hem arribat a la conclusió que, en parlar de repobladors, un percentatge pròxim al 100% són d'Estat francès sí, però de modalitats lingüístiques bessones a la nostra.

⁵ 'Serena' és la forma occitana de 'sirena'.

Valencià devers 14.000 ó 15.000 francesos: un per cada vint cristians vells”. OROVAL, V. (1986).

Si hem trobat “francesos” que omplin els buits del sector primari, en tenim també que formen part de famílies burgeses. Vegem-ne d’aquelles que eren “Occitans benestants” i “van esdevindre valencians”, els quals conserven el llinatge familiar, la procedència i, en molts casos, la fortuna. En les comarques de la Marina i la Safor , el segle XVIII en trobem diversos; a Dénia: “Vignan, Biscierra, Merle, Escair, Fourrat, Arnaut, Baulleron, Legret, Brun, Bedbedere, Vavache, Richar, Boucon, Espalla, Legut, Pescafelar, Chaves, Morant, Borreon, Sedièr, Barbarin, Lostalot” FULLANA I MENGUAL, M (1985)

Pérez Bazo, especialista en Joan Chabàs, parlant de les famílies que vingueren a Dénia des de Provença, diu: “Entre aquelles familias se encontraban la de Chabàs, Merle y la de otros que luego emparentaron con ella: Lattur, Mulet, Bordehore, etc”. PÉREZ BAZO, J. (1985:5)

A Gandia trobem els següents: “Rignon Merle, de Los Alberts, Nord de Provença; Mondet, de La Vachette, Nord de Provença; Vallier, de Val de Pretz, Nord de Provença; Fourrat, Val de Pretz”. ALONSO, J. (2002) “Els Romaguera, segons Isabel Canet: “La presència de la família Romaguera a Gandia està documentada des del segle XVII en els Quinquí libri de l’Arxiu de la Col·legiata”. CANET FERRER, I. (2007) I en trobem també a Sueca, Altea, Alacant, etc.

Juan Romaguera Roig

En el cas de les famílies afincades a Dénia i a Gandia ja no pertanyen al sector primari; vénen buscant oportunitats de negoci i són les protagonistes de l'auge que adquirirà l'economia valenciana amb el comerç de productes agrícoles, especialment la pansa.

La presència occitana a la Vall d'Albaida l'ha estudiada Vicent Terol (2010).

I a Vila-real hi ha vinguda d'occitans en diverses èpoques pero, segons Barquero, que s'ha dedicat a estudiar el tema "la presència i la importància major la tenen els vinguts el segle XVIII" En cita alguns amb la procedència: "Bois, Bres, Casanova, Chalmeta, del Llemosí; Cherchet, d'Auvernya; Dabbadie, Mundina, Peset, Poré, Savignac, Sarthou, gascons; etc". BARQUERO GENOVÉS C. (2003)

El treball de Josep Saborit, que va obtindre el 1r Premi 'Bons òmes' d'investigació, aporta diversos cognoms de procedència occitana i també, algunes reflexions molt interessants. Citats per orde alfabètic: Alaman, Albiach, Amiguët, Arambul o Aràmbul, Archelós (Argelós), Armengot, Arnal, Barrés, Barrue, Bellés, Bernat, Boix, Bodí, Bonet,

Bort, Blanch, Brisach, Broch, Buchardó, Burdeus, Callergues, Candau, Capella, Casalta, Casanoa, Castanyer, Català, Chabrera, Clausell, Clavell, Colonques, Coret, Daudí, Daufí, Dealbert, Delàs, Devís, Debon i Dobon, Doslà, Dualde, Gasch, Gascó i Guasch, Gavaldà, Granel, Guinot, Guiral, Lavall, Meneu i Maneus, Molés, Monfort, Pasies, Peiró, Peirats, Peris, Peset, Poré, Regal, Seores, Sifre o Cifre, Sorlí i Sorní, Taurà, Usó, Varella, Vèrnia, Vidal, Vicent, Viciach, Vicedo o Visiedo, etc (SABORIT, J. (2016)

Quant a les reflexions de Saborit, destaquem les fonts on s'ha basat i la seua conspícua visió: "Diversos autors valencians, com Guinot i Martinis, han estudiat l'aportació occitana al poble valencià des de perspectives diferents, però amb conclusions molt importants. Els fundadors del Regne de València d'Enric Guinot és fins ara l'obra més completa i valuosa per a valorar la constitució medieval del poble valencià. Milers de documents buidats i analitzats per Guinot donen una idea acurada dels moviments poblacionals que tingueren lloc arran la conquesta i repoblament cristià del Regne de València, entre els segles XIII i XV. (...) Dos matisacions, que no retrets, cal fer al treball de Guinot: el seu estudi se centra en el període fundacional del Regne de València, i les grans emigracions occitanes hi són un fet posterior, com podem comprovar als treballs de Barquero i Martinis. Per altra banda, creem insuficients els documents d'antroponímia occitana que aporta Guinot. Més avant mostrarem llistes de cognoms occitans del segle XIX, molt anteriors a les emigracions espanyoles del XX, on se pot apreciar que les coincidències amb cognoms aragonesos, catalans i valencians actuals superen el 80%". SABORIT, J. Op.cit.p.11.

Es planteja ací el problema principal de tots aquells que s'encaboten a no vore, o a no voler vore, el nostre marc cultural complet, des del nord de Lletotges al sud d'Alacant. Tots solen centrar-se en els segles fundacionals del Regne de València. El nostre treball actual té dos pols i un mateix objectiu: desfer eixe enquilonament, centrat en els segles fundacionals, que frena la recerca científica; i estudiar, entendre i difondre la importància dels canvis poblacionals, lingüístics, històrics,

econòmics, etc, que es van poduir el segle XVIII, i, per contextualitzar-lo, els anterios, XVI, XVII, i el posterior, XIX, perquè les seues conseqüències arriben a l'actualitat, i només estudiant la realitat i entenent-la serem capaços de canviar-la.

3-SÍ VERSUS HOC

3.1-L'OC EN LA LITERATURA CLÀSSICA

La partícula afirmativa oc (òc, en l'occità de referència actual; hoc en la forma clàssica) la trobem en moltíssims dels autors valencians, catalans i mallorquins, des del començ de la nostra literatura fins al segle XVII. El segle XVIII marca el canvi, com estem dient, a la llengua valenciana actual.

Vegem alguns exemples de la literatura clàssica.

-Ramon Llull.

“Sényer -dix Na Renard- ¿menjarets vós lo Bou, si io us fa dir a ell que el mengets, i si ell vos apella quiti de la fe que li havets promesa? E lo lleó li promés que oc” LLULL, R. (1987:139).

-Bernat Desclot.

“Barons ¿Havets encara entés no creets ço que jo us he dit si és ver? Hoc, sényer -ço dixeren tots-” DESCLOT, B. (1982:202)

-Lo procés de les olives.

“¿Per qué teniu, doncs, tan mala manera,
volent tan feixuc passar-me lo joc,
parant-me puntets per fer-me dir oc,
mostrant la sospita esser verdadera?” FENOLLAR, B. (1988:113).

-Ausiàs March. XXIII.

“Lexant a part l'estil dels trobadors
qui, per escalf, trespassen veritat,
e sostrahent mon voler afectat
perqué no.m torb, diré.l que trob en vós.
Tot mon parlar als qui no.us hauran vista

res no valdrà, car fe no.y donaran,
e los vehents que dins vós no veuran,
en creur. a mi, llur arma serà trista.
L'ull de l'hom pech no, ha tan fosqua vista
que vostre cos no jutge per gentil;
no.l coneix tal com lo qui és suptil:
hoc la color, mas no sab de la lista” MARCH, A. (1952:80,vol.II)

Si bé és cert que March –al nostre entendre, lo darrer trobador- expressa ací el seu desig de deixar l'estil trobadoresc, del qual pren, amb perfecció, els versos decasíl.labs amb cesura a la quarta, no és menys cert que encara està usant la partícula afirmativa de la llengua comuna d'Oc: “hoc la color”.

I acabem est apartat amb un vers de Pere Esteve, segle XVII, que amplièm més avall:

“Hoc que se'n fuixqué per lo Coll de l'Alma”

Fra Pere Esteve i Puig

3.2-FRA PERE ESTEVE I PUIG: IDEOLOGIA, LITERATURA I LLENGUA (Un paradigma per a la sociolingüística).

3.2.1- Ideologia

INDEPENDENTISME CATALÀ I CATALANISTA VERSUS VALENCIANISME,
A TRAVÉS DELS SEGLES

Fra Pere Esteve, que encara usa l'hoc com a partícula afirmativa, és el paradigma perfecte, d'una banda, de l'ús sistemàtic de la llengua valenciana, en, pràcticament, tota la seua obra, i, de l'altre, del maltractament injust per part del catalanisme que, ni de llunt, va entendre (o no va voler entendre) ni la importància de la figura ni de l'obra del pare Pere, un usuari lleial de la llengua que la usava – predicant i escrivint- sempre i en tot moment, cosa que s'hauria de lloar en compte d'obviar-la, minimizar-la i menysprear-la, com ha fet el catalanisme valencià. “ Ordinariamente predicaba en lengua valenciana, así en los templos, como en las plazas y calles” XIMENO SORLÍ, V. (1749) Fins i tot, quan fra Pere es troba davant de Felip IV, que li vol oferir el bisbat de Galícia, li contesta en valencià: “Senyor, Déu a mi no em vol Bisbe, sinó predicador de bribons”. MERCADER, C. 2006:144)

Estàtua de Francesc de Vinatea

Els PPCC i la seua independència no han tingut, en tota la història dels valencians un precedent, un model, pero, el que, des del punt de vista polític, hauria pogut ser el mite del nacionalisme valencianista (si és que existix) és el Jurat en Cap en Francesc de Vinatea, (Morella, 1273 - València, 1333), cavaller que es va opondre a la política feudalitzadora

d'Alfons IV que pretenia dotar a l'infant Ferran, fill de Leonor, germana d'Alfons XI de Castella, en perjuí de l'hereu, el futur Pere el Cerimoniós. Finalment, Vinatea va aconseguir impondre el seu criteri i foren respectats els drets del rei Pere. Estem al començament de l'existència del Regne de València, segles XIII-XIV. Passem al XIV, XV...

A partir d'aquell primer exemple de, diguem-ne patriotisme valencià, i estrictament valencià, de Vinatea, els valencians hem tingut sempre exemples de líders que s'han posicionat a favor de la unió peninsular, o, més clarament dit, d'Espanya, front a la ideologia independentista catalana i catalanista, i/o front a les pretensions franceses. El Compromís de Casp i l'actuació de sant Vicent Ferrer és un exemple paradigmàtic. I fra Pere Esteve i Puig n'és un altre, però molt menys conegut. Les dos figures són uns grans, excel·lents, usuaris lleials de la llengua valenciana, sant Vicent, com és ben sabut, no sols la usava constantment, sinó que (siga mite siga realitat) anava per tot lo món predicant en llengua valenciana, i tots l'entenien. Pere Esteve és també un defensor acèrrim de la llengua valenciana, que usa, fins i tot, en acudir a la Cort de Madrid, com hem vist. I un cas ben conegut és el d'El Palleter, abrandat defensor del rei d'Espanya front a les pretensions franceses.

EL VALENCIANISME DE VICENT FERRER I PERE ESTEVE S'ESTIMAVA MÉS ENTENDRE'S AMB MADRID.

I si en la història valenciana vegem que hi ha líders que prenen la decisió de ser usuaris lleials de la llengua valenciana i, alhora, són partidaris de sumar amb Madrid, hem de pensar que això no pot ser un pensament personal i singular sinó que són els 'emergents de grup', com diria un psicoanalista; són el reflex del sentiment social valencià majoritari, els segles XIV-XV, V. Ferrer, i el XVII, P. Esteve, el XIX, El Palleter, Llorente, Llombart... Perquè, no nos enganyem, la manca d'identitat dels valencians que es patix actualment, té la causa en eixos fets històrics: en no saber com som ni d'on venim, i en haver acceptat –la classe “pensant” alienada– el projecte secessionista català creguent

que era propi (alienació). I no: els valencians han sigut i són com són, majoritàriament. I si es vol canviar alguna cosa de la realitat, primer cal entendre-la, saber com és, sense alienacions ni mentalitats extraviades.

Sant Vicent Ferrer

EL SEGLE XIX LA POLÍTICA D'EL PALLETER SE CENTRA EN LA DEFENSA D'ESPANYA FRONT A FRANÇA

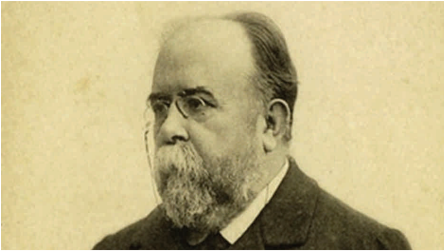
L'arribada a València de la notícia de la renúncia de Ferran VII a la corona espanyola en favor de Josep Bonaparte, va provocar manifestacions diverses entre el poble. Vicent Doménech, un palleter, desesperat a l'espera que un gabinet es reunira per a prendre una decisió sobre l'assumpte, agafà una canya i posà un tros de la seua faixa roja en forma de bandera, i enarborant-la, marxà al mercat. En arribar a una botiga on es venia el nou paper segellat pel govern

francès, n'agafà un plec, el trencà, es posà damunt d'una cadira enmig d'una plaça i declarà la guerra a Napoleó. Se li atribueixen les paraules: "Un pobre palleter li declara la guerra a Napoleó. Visca Ferran VII i mort als traïdors". L'endemà, el poble es rebel·là i va assaltar i va prendre per les armes la ciutadella. El 25 de maig es constituí la "Junta Suprema de Govern del Regne de València. WIKIPÈDIA.
Des de València, Vicent Doménech, s'erigix en defensor d'Espanya.

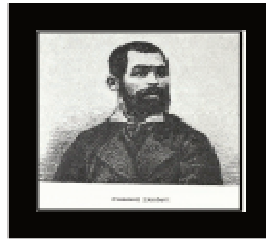

Vicent Doménech, El Palleter.

EL VALENCIANISME DE TEODOR LLORENTE TAMBÉ S' ESTIMAVA MÉS ENTENDRE'S AMB MADRID. I CONSTANTÍ LLOMBART, ENCARA QUE TENIA UNA VISIÓ "AUTONOMISTA", TAMBÉ MIRAVA A MADRID.

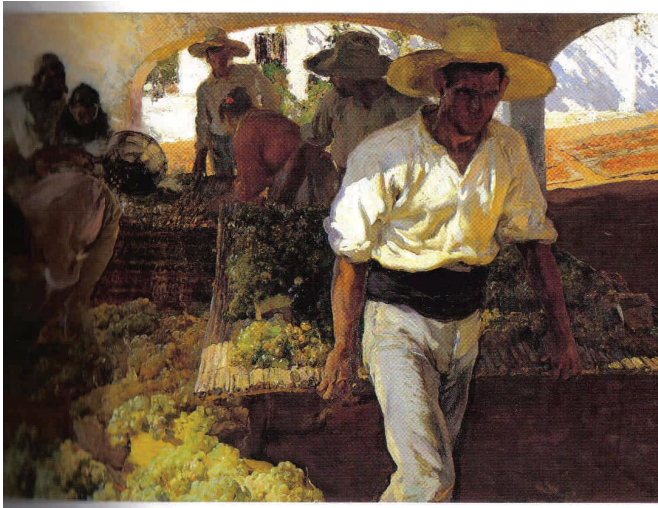

Teodor Llorente

Constantí Llobart

El XIX, en la Renaixença, els dos patriarques valencians, Constantí Llobart i Teodor Llorente, eren, igualment, valencianistes apegats a Madrid, o, com a mínim respectuosos, i sense sentiments independentistes, cosa que els catalans no van perdonar mai. I el segle XXI...? Si es miren les enquestes actuals, el sentiment de ser valencià o valencià i espanyol és clarament majoritari, ara –després de més de quaranta anys de directrius lingüístiques alienades i d'intent de construcció dels PPCC- . I tota la ideologia que ve de sant Vicent i passa pel pare Pere, Constantí Llobart i Teodor Llorente desemboca en l'Himne valencià que l'arreplega tota sencera. O siga, que la ideologia majoritària dels valencians i valencianes se situa històricament en el pol opost al de Catalunya amb els seus particularismes, les seues concepcions culturals hiperbòliques i el seu , històricament, incansable independentisme. Les idees valencianistes, també històricament considerades, miren encantades la seua molt estimada Espanya i li oferixen...de tot. I subratllem que estem observant i descrivint, objectivament, fets històrics. Punt.

J.Sorolla "Transportant un canyís de pansa".

ART VALENCIÀ VERSUS ART CASTELLÀ

Ni culturalment ni políticament, València no ha mirat mai cap a Catalunya sinó cap a Castella, encara que, a voltes, haja sigut malmirada pels espanyols, com en el cas del nostre gran Joaquín Sorolla, que va haver d'enfrontar-se a la progresia castellana, dominadora de la cultura madrileña, que volia impondre el seu tenebrisme castellà a tot Espanya. Sorolla, en canvi, va saber dibuixar una Espanya lluminosa, vista per ulls valencians, que va ser un èxit espectacular en Nova York. Igual és eixe el camí que aconsella actualment algun articuliste valencià per a "valencianizar Espanya": il.luminar-la, desdramatizar-la, descentralizar-la, mediterranyzar-la, plurilingüizar-la; en fi... Sorollizar-la.

Hem intentat contextualitzar el nostre personatge, Fra Pere Esteve, perque, centrant-lo en la història, junt a Vicent Ferrer, Llombart , Llorente... mos servix per a reivindicar-lo alhora que fa de model de l'amor etern de València al poder de Madrid, Espanya. Des del valencianisme de Vinatea, el segle XIII, fins al segle XX no hi ha més

líders “nacionalistes” –i cal dir que Vinatea era, si es pot dir així, “nacionalista valencià”-, que no s’enganye ningú

3.2.2 –LA LITERATURA DEL PARE PERE: UNS VERSOS DEPLORABLES

El catalanisme entén l’obra del pare Pere de la manera següent: “Els versos de Fra Pere Esteve eren deplorables, no cal dir-ho”. FUSTER, J. (1968:212-226). No cal dir-ho, pero Fuster ho diu; probablement, mogut per un sentiment a priori negatiu envers la ideologia del franciscà denier que, mentre els catalans estaven demanant la independència d’Espanya, i la dependència de França, Pere Esteve, al contrari, qualifica la nació veïna de ‘luterana’ i per tant, perillosa, per a la Cort catòlica de Madrid que ell defén amb cos i ànima. Fuster, encarregat de difondre la ideologia catalanista al País Valencià, i la construcció (o l’intent) dels PPCC, no pot suportar un antecedent tan proper que estiga exactament a l’atre costat del seu pensament polític. I, al fet estrictament ideològic, cal sumar també que el cap dels micalets català, amb qui discutix el pare Pere, li diuen exactament com a l’autor de Sueca, Joan Fuster. I, indubtablement, hem de tindre en compte que Fuster, que és “la mesura de totes les coses”, no pot suportar tanta fe catòlica, tanta monarquia i tanta Espanya com representa el pare Pere i tot el sentiment popular que arrossegava amb ell. El projecte fusterià, de PPCC, acabat de posar en marxa, estava a l’altre costat del món, i el seu nom personal –simbòlicament humiliat- es revoltava contra fra Pere. Pero, aquells que han intentat la construcció dels PPCC per diversos camins i de maneres diverses, farien bé de mirar la història objectivament i començar a entendre el sentiment absolutament contrari al de Catalunya que han tingut (i tenen) la major part dels valencians, perque eixa és una de les bases fonamentals de la impossibilitat de construir uns PPCC que, des del primer moment que apareixen en el projecte –el Manifest antioccitanista de 1934- es (mal)fonamenten en el secessionisme lingüístic català de la històrica llengua comuna i en una suposta comunitat ideològica entre valencians i catalans que, objectivament

estudiada, és fictícia. O, dit d'una altra manera: Pura voluntat catalana, sense tindre en compte les condicions objectives perquè li són adverses.

El secessionisme catalanista, l'intent de tindre una llengua pròpia, separant-la del tronc comú d'oc, i proclamant-la 'llengua independent', sense el suficient consens de la Romanística internacional, és el mateix intent que ha hagut amb el 'Procès' polític, que també s'ha fet "per pura voluntat ", sense el consens científic suficient en el primer, ni treball legal suficient, en el segon; afirmant que la llengua és independent (quan no ho és), per a arribar a l'objectiu final: afirmar que Catalunya és una república independent (quan no ho és). El 'Procès' continua.

La ideologia del pare Pere tenia dos puntals fonamentals: Un, la defensa -a tota ultrança, com diria el clàssic- de la fe catòlica, i l'atre, la del catòlic rei d'Espanya. Ho trobem en els poemes 'Resposta a la carta dels micalets' i 'Plora Barcelona'. En la primera vegem com Pere Esteve combat a aquells que, potser hui, diríem independentistes catalans i aconsella als valencians:

“Hola, valencians,
los lleals de fama,
mira al català
que en obres t'enganya
perquè perdes vida,
la hazienda i la casa.
Fills, abans fugiu
per terres de Itàlia
com altres lleals
al Gran Rey d'Espanya.
Molts dels catalans,
gent noble i honrada
tenen en son cor
al Gran Rey d'Espanya,
no gosen mostrar-se

ni parlar paraula
perque els amenacen
gent menuda i baixa,
i contra ells amotinen
minyons y companya.

Pareix Catalunya
Babilònia ara,
parla moltes llengües
que abans no parlava,
los chics parlen ya
la llengua de França,
i molts la defenen
a punta de llança
que més ya no volen l
lengua castellana”

MERCADER, C. (174-175)

I les persones lectores probablement podran traure paral·lelismes amb la situació política actual, pero estem parlant del segle XVII, de la Guerra dels Segadors, mítica i mitificada pels catalans, Himne nacional inclòs. El pare Pere defenia la molt espanyola Casa d'Àustria, que, llavors era roín, pero que un segle més tard els pareix tan bona als catalanistes actuals perque és més liberal que la centralista borbònica, pero, malgrat això, els catalans llavors preferien als Borbons, i, fins i tot, se'n van anar uns anys; es van independitzar d'Espanya fins trobar-se amb la política dels Borbons francesos. I van tornar a ser espanyols. I fra Pere Esteve plany la situació catalana en “Plora Barcelona”:

“Plora Barcelona
lo que ans cantava
de pròspera i rica,
famosa i ufana,

perque està ya pobra
i molt trasquilada,
com tot lo món sap,
i corre la fama

que el francès procura
tots traure'ls de casa. (...)
No han volgut sofrir
la gent castellana
i ara a luterans
aloxen en casa (...)
Sàpιαs per lo món
açò que dic ara,
que Déu poderós
és lo que ampara
al meu rey Cathòlic
i a tota sa casa.(...)
En lo port de Dénia
entra nostra esquadra
alegre i contenta
ab tan gran hazanya,
l'armada francesa
troba's afrontada
en lo cap trencat
i sens capitana,
no ha pogut curar-se
ab teles d'aranya.
Bé serà que es diga
lo valor i hazanya
de la mia gent
que és la valenciana,
dels de Vinaròs,
de Rosell i Plana,
que és just per lo món
córrega la fama,
perque de francesos
grans victòries guanya. (...)
Pensava el francès

i qui l'acompanya
entrar saquejant
Maestrat i Plana,
mas vent que no el reben
així com pensava
de passar avant
li passa la gana,
perque el primer poble
li carda la llana.
Entra en Rosell
ab traïció i manya,
cridant i dient
Vixca el Rei d'Espanya
a mal de son grat,
dient tal paraula,
que és cert no la dien
de plaer ni gana,
sí per enganyar
a la gent paisana.
I així se n'entraren,
una escurribanda,
més los de Rosell
guarden bé sa casa;
maten de francesos
una gran solada,
i de Micalets
tota una esquadra,
fugint a Tortosa
a dar l'embaxada. (...)
Vingué lo francès
ab tota l'armada
contra Vinaròs
i a un sols gat mata,

hoc bé, de francesos
morts de tres-cents passa,
sense los ferits
d'aquella jornada;
i los Micalets
portaren maçada.
Animant als nostres
frare Pere estava
dins de Vinaròs
que no es descuidava,
dient que el meu rei
és columna i basa
de la cristiandat,
i que Déu la guarda,

i així tot lo món
no pot derrocar-la.
Tots los espanyols
obram la pestanya
que si nostron rei
passa ara borrasca,
espera fortuna
i aguarda bonança.
Déu que nos la done,
i, a tothom la gràcia,
i ens done la glòria
que és tan desitjada”.

MERCADER, C. (pàgs 182-189)

Fra Pere, valencià, espanyol i catòlic-apostòlic-romà, es juga la vida contra els independentistes catalans i els anexionistes francesos que duen el germe del luteranisme i el calvinisme, amenaçadors de la vera fe i de la casa d'Àustria. Així de simple. Algú ha acusat al pare Pere de ser 'anticatalanista', un despropòsit, fill del pensament erràtic i erroni de l'Alienació Elitista, incapaç d'analitzar, i per tant, d'entendre la realitat valenciana.

Com hem vist ut supra, els versos de fra Pere Esteve, segons Fuster són "deplorables". També diu que té "escassa qualitat literària". Punt i final, ja que Fuster dixit i, per tant, ja està tot dit.

Pero, si analizem el receptor a qui anava adreçada l'obra del franciscà, els versos que "plorava" Fuster i l'escassa literatura que podien albergar potser tinguen una explicació claríssima: Fra Pere escrivia per al poble menut i el seu objectiu era fer-los arribar missatges entenedors que pugueren captar ràpidament i que els engrescaren a

ser bons catòlics i fidels a sa catòlica Majestat. I l'objectiu, la finalitat del treball, arribava perfectament on havia d'arribar, i acomplia perfectament la labor a què havien sigut destinats els seus versos, si es té en compte –cosa que Fuster no fa- qui era i com era el receptor del missatge que adreçava el pare Pere: “Su ordinario estilo (de Pere Esteve) era llano, y acomodado a la corta capacidad de los más ignorantes del vulgo”. XIMENO SORLÍ, V. (Ibid). L'obra de fra Pere Esteve pertany a l'estil de literatura popular valenciana que i -cal subratllar el fet- en ple barroc castellà, ell no imita en absolut les formes rimbombants que vénen de Madrid. El pare Pere crea a la seua manera, i segons les necessitats pròpies, sense imitar la literatura espanyola imperant en el moment. Remarquem el fet. I no podem pensar que ho fera per ignorància o desconeiximent. El pare Pere era un home d'una intel·ligència extraordinària, i una creativitat excepcional, i també tenia una bona formació acadèmica. Als 18 anys, quan va determinar de prendre l'hàbit franciscà, ja tenia els estudis de primeres lletres i gramàtica llatina. “Siendo nuestro mancebo el exemplo de toda aquella ciudad (Dénia), y el espejo de todos sus condiscípulos, habiendo estudiado la latinidad con elegancia y propiedad (...)determinó dexar el mundo con este motivo”. MERCADER, C. (pàg.7). “La Provincia franciscana de Valencia tenía su centro de estudios en el convento de San Francisco de Valencia, fundación del Rey D. Jaime II. Y fue aquí a donde fray Pedro Esteve Puig fue enviado a continuación por sus superiores para que continuara sus estudios de filosofía y teología.” CALVO PUIG, J. (2016:24)

Perque fra Pere Esteve i Puig va ser una persona culta, cultivada, d'una formació exquisita i dotat d'una creativitat genial, com mostra, i demostra tota la seua vida i obra. I quan un és capaç de fer una catedral pero fa una església en un poblet de muntanya, simplement està usant el seu talent per a la finalitat que s'ha (o que li han) assignat.

En primer lloc cal tindre en compte que el pare Pere és això, un frare, no un literat, pero un frare creatiu que necessita comunicar-se amb els seus fidels, i per això crea en versos d'art menor: cert; usa refranys i frases fetes populars: cert; encara que era un frare del Barroc, no compartix els caragolaments de la gran literatura barroca espanyola del moment: cert; no martiriza el seu públic analfabet amb metàfores que duguen a meditacions profundes: cert. La seua literatura no aspira a la transcendència: cert (qualsevol aspiració transcendent que puguera tindre el pare Pere hauria estat en la religió més que no en la literatura, com és natural). L'obra literària de Pere Esteve i Puig, de difícil classificació, gosem dir que és literatura valenciana popular del segle XVII, amb finalitats religioses, de militància catòlica. I va complir els objectius esplèndidament. Un exemple magnífic.

Qualsevol obra de creació s'ha d'estudiar tenint en compte quan s'ha fet, com s'ha fet, per a qui s'ha fet, etc. Dir que el dibuix d'un frare franciscà "no resulta prou eròtic" o que els dissenys d'una costurera "no tenen suficient qualitat artística" o que la literatura de Pere Esteve "no té la qualitat de la d'Ausiàs March" són disquisicions mentals que estan fora de lloc. Ningú suma peres i garrofes. I ho diem amb tots el respectes a Joan Fuster, del qual no només discrepem sinó que considerem les seues apreciacions altament negatives i distorsionadores de la realitat. Mestre Fuster: Amb Pere Esteve vas fallar estrepitosament. A contrario sensu, el llibre Nosaltres els valencians no només té una gran qualitat literària, sinó que, segons es va concebre, ha resultat ser la Bíblia que ha dut els valencians –tots a una veu- a la felicitat extrema, a través de la independència dels PPCC.

3.2.3- EL LLENGUATGE LITERARI DE FRA PERE ESTEVE I PUIG.

Ben entés que, en parlar de la llengua, el llenguatge o les formes lingüístiques que usava fra Pere Esteve i Puig hem de tindre en compte que qui va arreplegar la seua obra va ser el paborde Grau, i qui la va transmetre, en publicar la primera biografia del pare Pere, va ser

Mercader. Dit això, és de lògica pensar que no és només la llengua de fra Pere sinó dels tres actants del procés.

a)

En primer lloc, observem que la partícula ‘hoc’ continua estant present en el valencià del segle XVII encara, com podem comprovar en l’obra de fra Pere Esteve, en el seu poema ‘Plora Barcelona’:

“Hoc que se’n fuixqué per lo Coll de l’Alma”, “Hoc que de francesos morts de trescents passa” MERCADER, F (2006:187-88).

Si la partícula afirmativa ‘hoc’, que dóna nom a la nostra històrica Llengua d’Oc, encara viu el segle XVII, en un context literari dedicat al poble menut i il·lustrat, vol dir que era popular, i usat normalment, altrament el pare Pere no hauria fet servir l’afirmació.

b)

Vejam algunes de les formes “cultes”, que actualment són arcaïsmes en la llengua parlada, fra Pere Esteve les usava encara amb normalitat. Les comparem amb les corresponents de la llengua valenciana parlada pels usuaris lleials en l’actualitat:

Segle XVII		Segle XXI
Formes verbals		Ús en la llengua parlada actual
Veure		Vore
Dar		Donar
Naixqué, visqué, morí		Naixqué, vixqué, morí (i va nàixer...)
Quexant-se		Queixant-se
Que perdes		Que pergues
Duguessen		Dugueren
Mirau,		Mireu, confesseu

confessau		
Oixquí		Vaig oir
Seure		assentar-se
Deixeu		Deixeu
Demanau		Demaneu
Cercar		Buscar
Tenir		Tindre

Lèxic

Jorn		Dia
Coltell		Ganivet/gavinet
Sellavors		“entonces”/llavors
Així		Aixina
Llonja		Llonja
Escurriban da		Escurribanda
Oncle		Tio

Morfologia

Pobrea		Pobrea
Pronoms		
Nosaltros		Mosatros/nosatros
Vosaltros		Vosatros
Altre, altres		Atre, atres
Mia		Meua
Nostron		Nostre/el nostre
Mos		Mos/els meus

Grafia

Chichs		Chics
--------	--	-------

Adverbis

Ans(ants) abans		“antes”, abans, ans
A on		A on
“Después”		“Después”, después

Castellanismes

Ruido

Después

Veneno

etc

Partícula afirmativa

Hoc		Sí
-----	--	----

c)

El pare Pere usa un llenguatge cult, que el fa incloure, en diverses ocasions, cites en llatí. En la major part de la seua obra, s'expressa en llengua valenciana, de la qual és un usuari lleial i fidel. No el va captar ni el castellà ni l'estil barroc que venia de la meseta.

Usa les formes més tradicionals i etimològiques, com ara la partícula afirmativa 'hoc', els verbs en 'au'=donau, plorau, encara que en uns pocs casos apareix la més moderna en 'eu'=torneu.

Quin qualificatiu se li hauria de donar a una persona que usa sistemàticament la llengua valenciana, tan en la parla com en la literatura? Com a mínim, Pere Esteve i Puig es mereix un reconeixement enorme.

En conclusió: Pere Esteve i Puig, i tots els personatges valencians destacats, anteriors i posteriors, són, amb visió catalanista, espanyolistes. Sí. En cap moment, anterior als anys de l'Alienació Elitista, cap de personatge valencià ha propugnat ser català ni independitzar-se d'Espanya de la mà de Catalunya, mai. Sí. I no estem aportant res més que dades objectives.

ESSÈNCIA D'ARAGÓ

Josep Carles LAÍNEZ

L'aragonés és llengua del sí, o llengua de l'òc? Expressat d'una altra manera: cal deixar aquesta varietat romànica a l'àmbit definitiu del castellà, com des de l'Acadèmia ha estat tractada sempre, o podem incorporar-la al diasistema occitanoromànic? Dit en termes polítics: l'Aragó tindria voluntat d'encetar una senda de retrobament de les seues arrels i mirar cap al nord i cap a l'est en compte de mirar cap a Castella? O encara més: l'antic regne d'Aragó ha de consumir la seua desaparició absoluta i ser subsidiari per sempre més de la llengua i la cultura castellanés, a l'exemple de Múrcia? Les preguntes no són de resposta fàcil, i afirmaria sense embuts que he anat complicant-les de forma gradual: des d'una classificació merament lingüística, a la voluntat politicocultural d'un país. Per a la majoria aclaparadora de la població aragonesa, és la veritat, no cal que n'hi haja, de respostes, o ni tan sols apareixen en el seu horitzó de vida; l'extinció de la idiosincràsia aragonesa, com a Estat que fou, es troba en una fase, ausades, avançada.

Tanmateix, el fet de plantejar-se la qüestió aragonesa no només afecta l'Aragó, diguem-ne, estricte, puix resulta de gran importància per a la vertebració valenciana i, per tant, per a tots els pobles d'Òc (inclús per als "Països Catalans", si llurs promotors no es dedicaren a seguir tothora i pertot el model lingüístic i polític espanyol i francès). Les restes de l'aragonés en diverses contrades de València (d'Olocau del Rei, als Ports, fins a la Foia de Bunyol i la discutida Canal de Navarrés), dites ara, popularment i de manera no tan popular, xurro, tot i la seua immediata extinció (ja consumada en moltíssimes localitats), suposarien l'enganxament d'unes terres, algunes de les quals són la "València Vella", la primícia valenciana, a l'àmbit occità, sense deixar-

les de banda per una errònia i arterosa identificació amb allò castellà, com pretenia Joan Fuster (1922-1992) en el seu projecte de neteja ètnica d'alguns dels valencians més originaris (els de l'Alt Millars i l'Alt Palància). Vist així, la pregunta per l'aragonés i per Aragó no resulta escabellada, sinó imprescindible, tant des d'Aragó com des de la València xurra. Ara bé, quina seria la pedra cantonera d'aquest bastiment? La política, la lingüística, la utòpica? O n'hi ha vàries?

Tot seguit realitzaré una aproximació, molt menys que introductòria, a alguns d'aquests pressupòsits. Partiré dels obstacles que els habitants de la Península Ibèrica solem tindre quan ens enfrontem a problemes que ultrapassen l'àmbit estatal en el qual hem estat modelats des de la infància per mitjans i institucions: en primer lloc, la problemàtica d'aqueixa geografia política, que ens vol recloure en un marc geogràfic venut com una mena d'illa; segonament, la pregunta sobre la conformació de l'ésser històric d'Aragó i els inexcusables vincles històrics amb Occitània; i, per últim, i de forma brevíssima, la situació lingüística d'Aragó hui, tot obviant la llengua aliena.

Geografies misterioses

Hi ha una frase que deprenguérem tots a escola, trobe, i ha romàs en algun lloc del nostre cervell actuant-hi sense adonar-nos-en. La sentiríem per primera vegada en classe d'Història o Geografia, i possiblement en programes televisius. No és de tot falsa, i per això és més perillosa. Em referisc al sintagma "la frontera natural dels Pirineus". Se'ns ha quedat clavat, com una falqueta que es fa present en l'imaginari quan visualitzem el territori de la península i tractem de meditar en els seus vincles amb les terres transpirinenques. És gairebé una teràpia de xoc: "frontera natural, frontera natural, frontera natural...". I la realitat és que aqueixa frontera natural ha estat relativa al llarg dels segles, i, de fet, en alguns territoris, com Euskal Herria, és notable per la seua inexistència. Resulta prou més marcada a l'Aragó, és cert, però no pas infranquejable, i bona part de Catalunya; absoluta a Andorra, sens dubte; i gradualment assuaujada en el seu descens cap

al Mediterrani. Tanmateix, els Pirineus no suposaren mai un trencament radical, igual com els estreps del Sistema Ibèric a la frontera entre Aragó i València (els quasi 1000 metres d'alçària de la localitat palantina de Barracas/Sant Pere de Bellmont) no trenquen la continuïtat lingüística i cultural entre les comarques de Gúdar-Javalambre i l'Alt Palància. Caldria, doncs, "desgeografitzar" la ment, esborrar els mapes polítics de la nostra memòria, i obrir-nos cap al nord, perquè la realitat és que encara que l'aragonés i Aragó tingueren (forçosament) una voluntat d'expansió meridional (i occidental, a partir del casament de la comtessa Andregot Galindes (morta el 972) amb el rei de Pamplona, Garcia Sanxes I (919-970)), així com una boirosa comunitat idiomàtica en aquella modalitat literària del "navarro-riojano-aragonés", lingüísticament i cultural, Aragó, durant els primers segles, no miraria cap al sud, sinó cap a regions més septentrionals, i cal afegir corrents que els del nord també miraren el nou territori amb desigs de transferències.

Així en l'aspecte merament lingüístic, diversos trets fonètics (el manteniment de les oclusives sordes entre vocals, i la sonorització d'aquestes mateixes consonants després de nasal o líquida), ni que fos pel comú substrat ibèric, vincularien la llengua aragonesa amb altres modalitats d'òc, com ja va començar a estudiar el lingüista Jean-Joseph Saroïhandy (1867-1932), i continuà l'anglès W. D. Elcock (1910-1960) en la seua monografia *De quelques affinités phonétiques entre l'aragonais et le béarnais* (1938)⁶. La frontera pirinenca, doncs, no ho era tant. Cal assenyalar així mateix, en un pla més genèric, l'accentuació paroxítona de l'aragonés, particularitat que l'equipara a l'occità i a les llengües gal·loromàniques. Sorprén, per això, que quan Manuel Alvar (1923-2001), en la seua monografia *El dialecto*

⁶ ELCOCK, W. D., *Algunas afinidades fonéticas entre el aragonés y el bearnés*, traducció de M.ª Esther Castrejón, Saragossa, Xordica-Prensas Universitarias de Zaragoza, 2005

aragonés⁷, analitza les fronteres de la llengua, no s’hi ocupe de l’occità (tret de la referència als fenòmens fonètics descrits, que desenvoluparà pàgines després), remarque la “precisa divisoria lingüística a lo largo de la cadena [els Pirineus]”⁸ (curiosament, és l’única llengua pirinenca que no és parla, en cap indret, a les dues bandes de la serralada), i subratlla com a fonamental els interessos polítics d’Espanya i França, de caire decididament centrípet, com no podia ser d’una altra forma, a l’hora d’impedir una major interrelació entre tots dos pobles.

En qualsevol cas, la falsa frontera no només falla, tot i que a soles en determinats trets, en l’aspecte lingüístic, sinó sobretot en el cultural i econòmic. Aragó no és un territori espentat cap al castellà com a destí d’allò espanyol, sinó, ben al contrari, un antic regne, amputat de la resta del que fou l’Estat confederal al qual donava nom per una sèrie d’esdeveniments que excedeixen els límits d’aquestes pàgines. Només a la perifèria del territori, i de manera residual a la major part del país, disposem d’aquelles llengües que responen al vell Aragó, i que, tanmateix, són considerades per la majoria de la població com una amenaça (l’autoodi acostuma a ser arma poderosa).

L’èsser històric d’Aragó

La referència al vell Aragó o, per dir-ho d’una forma políticament incorrecta, a l’Aragó més pur, més essencial, unint-lo amb les terres d’Òc, no vol ser cap provocació. Ho afirmà el mateix Manuel Alvar, una persona gens sospitosa de sentiments nacionalistes transversals, ni de voluntat de redreçament de la llengua aragonesa: “Las relaciones de Aragón con Occitania fueron muchas y asiduas”⁹, tot començant per la mateixa Reconquesta. Cal recordar, d’entrada, els textos jurídics aragonesos escrits en occità a Jaca del segle XII al XIV: les dues

⁷ ALVAR, Manuel, *El dialecto aragonés*, Madrid, Gredos, 1953.

⁸ *Ibidem*, p. 133.

⁹ ALVAR, Manuel, *Aragón. Literatura y ser histórico*, Saragossa, Pórtico, 1976, p. 71.

redaccions dels Furs de la vila, juntament amb unes ordenances de Pere II; els coneguts com a Establimentz; i 57 documents notarial¹⁰. Com va escriure Manuel Alvar, “Aragón se conformó, europeamente, con la venida de gentes transmontanas”¹¹. Efectivament, i com es pot observar al llarg d’aquest article, la reconquesta de les terres que formarien part d’Aragó fou una empresa reial aragonesa però militarment occitana, no només pel nombre de cavallers que hi acudiren (vora 50.000, segons les fonts àrabs), sinó per la importància dels seus caps: els gascons Gaston de Bearn, Pere de Marsan i Cèntul de Bigorra “vienen al asedio de Zaragoza [y] dieron prestigio internacional a la empresa”¹². A Gaston de Bearn el precedia la fama del setge de Jerusalem, i, no debades, ell seria el primer senyor de la recuperada Saragossa el 1118. La presència occitana continuaria augmentant al llarg del segle XII, fins al punt que “un 66 % de las gentes galorrománicas venidas a Aragón eran de Occitania”¹³.

Tot seguint Alvar, i ja en un àmbit cultural plenament, cal esmentar els poetes aragonesos que conrearen la poesia en occità del segle XII al XIV: Pere de Montsó, Thomás Périz de Fozes, els reis Alfons II (1157-1196), Pere II el Gran (1178-1213) i, per últim, el valentí Pere III (1240-1285); així com a la influència trobadoresca, descoberta pel filòleg català Guillermo Díaz Plaja (1909-1984), en obres en aragonés medieval com la Razón de amor (ca. 1205), “enraizada [...] en el mundo

¹⁰ SANTOMÁ JUNCADELLA, Javier, “La coherencia lingüística de los documentos en occitano cispirenaico aragonés del siglo XIII”, a Revista de Filología Románica, 24 (2007), pp. 171-195

¹¹ ALVAR, Manuel, “Historia y Lingüística: ‘Colonización’ franca en Aragón”, en Festschrift Wartburg, Tübingen, 1968, pp. 129-150; citem per la reproducció al primer volum d’Estudios sobre el dialecto aragonés, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 1987, pp. 165-193 [p. 167].

¹² Ibídem, p. 180.

¹³ Ibídem, p. 182.

refinado del amor cortés” y del dulce stil novo¹⁴, característiques no pas privatives en aquesta obra, com ho demostren altres poemes, deutors de la tençó, com ara la Disputa del alma y el cuerpo, la de Elena y María, sense oblidar els Denuestos del agua y el vino, relacionat textualment a la Razón de amor, però amb una mancança major d’aragonesismes.

Tanmateix, el gran personatge cultural de l’Edat Mitjana aragonesa, lligat també a terres occitanes, ara provençals, fou “el muit reverent en Cristo padre e senyor don frai Johán Ferrández de Heredia, Maestro de la Orden del Hospital de Johán de Jerusalem”¹⁵. Ferrández o Fernández d’Heredia¹⁶ (ca. 1310-1396) ha volgut estar considerat com l’Alfons X el Savi de la Corona d’Aragó, i la seua inquietud intel·lectual el va dur a traduir nombroses obres del llatí i del grec a l’aragonés literari de la seua època o, fins i tot, que a partir d’ell es va crear; no debades, “ya en 1362 tenía organizado un scriptorium donde se traducían ‘diversas historias’ ‘al volgar catalá’”¹⁷. On tenia aquest scriptorium, que algú ha arribat a anomenar “escuela de traductors”¹⁸? A Avinyó, residència papal a la Provença arran del cisma d’Occident. Ferrández d’Heredia no només comptà amb traductors, sinó amb diversos correctors

¹⁴ VICENTE DE VERA, Eduardo, El aragonés: historiografía y literatura, Saragossa, Mira Editores, 1992, p. 59.

¹⁵ PAULO OROSIO, Historias contra los paganos. Versión aragonesa patrocinada por Juan Fernández de Heredia, edició d’Ángeles Romero Cambrón amb la col·laboració d’Ignacio J. García Pinilla, Saragossa, Prensas Universitarias de Zaragoza, 2008, p. 27.

¹⁶ Per a una sintètica i profitosa semblança de la vida i obra de Ferrández d’Heredia, amb reflexions prou suggeridores, remetem a VICENTE DE VERA, Eduardo, Op. cit., pp. 78-85.

¹⁷ ÁLVAREZ RODRÍGUEZ, Adelino, “Cuestiones en torno a las biografías de Plutarco”, a PLUTARCO, Vidas semblantes. Versión aragonesa de las Vidas paralelas, patrocinada por Juan Fernández de Heredia, edició d’Adelino Álvarez Rodríguez, Saragossa, Prensas Universitarias de Zaragoza, 2009, vol. 1, p. CLI.

¹⁸ CONTE, Ánchel, et alii, El aragonés: identidad y problemática de una lengua, Saragossa, Librería General, 1982, p. 94.

lingüístics, així com amb contactes que li proporcionaven manuscrits grecs, desconeguts llavors a l'Europa occidental; d'altra banda, la seua estada a l'illa de Rodes li permeté la coneixença de persones amb capacitat de traduir del grec antic¹⁹. El problema amb bona part de les obres que va encarregar Ferrández d'Heredia, com ens relata Adelino Álvarez Rodríguez, és que se n'oblidà l'existència.

Curiosament, Manuel Alvar, en Aragón. Literatura y ser histórico, només esmenta una vegada el nostre gran mecenes i patrocinador de versions aragoneses, i ho fa en una nòmina de glòries històriques (Marcial, Baltasar Gracián, Francisco de Goya...)²⁰. Tanmateix, un llibre contemporani d'aquell, i de tot simbòlic, com el col·lectiu El aragonés: identidad y problemática de una lengua sí que li dóna tot el valor real i simbòlic, malgrat alguns errors en la caracterització del personatge: "autor más importante" del segle XIV, obra "amplia y numerosa", "hombre muy culto"²¹... Ara bé, és la menció a la llengua allò que més pot interessar-nos: "llena de cultismos, de castellanismos, y de algunos catalanismos [y] no refleja el aragonés usual de aquella época"²². Perquè aquest és el gran problema de la literatura aragonesa medieval i de la, diguem-ne, koiné en què fou escrita: el fet de no reflectir la llengua parlada pel poble; en el moment de poder i de possibilitats eclesiàstiques i culturals, hom havia perdut ja una consciència lingüística que poguera trencar amb la tendència assimilacionista que acabà per triomfar a l'Aragó.

El català i altres dialectes de l'aragonés

Si els aspectes geogràfics i històrics poden ser importants, que ho són, no podem menystindre dos fets de més essencialitat encara, i que són

¹⁹ ÁLVAREZ RODRÍGUEZ, Adelino, Op. cit., p. CLI.

²⁰ ALVAR, Manuel, Aragón. Literatura y ser histórico, Saragossa, Pórtico, 1976, p. 218.

²¹ CONTE, Ánchel, et alii, Op. cit., p. 94.

²² Idem.

l'única possibilitat de futur per a unes terres que no haurien de caure en el parany de l'espanyolitat: a banda de l'existència de l'aragonés, cal esmentar la presència viva de la llengua catalana al territori de l'antic regne d'Aragó, a la coneguda com a Franja, i l'existència a més a més d'una varietat de la llengua aragonesa la pertinència de la qual és fortament disputada: el benasqués, i en certa mesura, el complet ribagorçà: per a alguns, un dialecte de transició de l'aragonés oriental cap al català²³; per a altres, un dialecte del català cap a l'aragonés²⁴; i per a altri, una llengua independent²⁵. El benasqués, doncs, seria una mena d'aranés, però d'una llengua distinta; ara bé, a diferència de la varietat gascona, aquella la parlen només vora 1300 persones, no ha mai gaudit d'una normativa pròpia i, malauradament, manca de les forces i l'espenta de la varietat de la vall d'Aran. D'altra banda, la distància lingüística entre el benasqués i les varietats de l'aragonés occidental (xeso i ansotà) és enorme, i entrebanca una consciència lingüística comuna, i la possibilitat de sobreposar un únic estàndard. Convindria, doncs, una reflexió profunda sobre el(s) model(s) a seguir i, des d'una sensibilitat occitanista, meditar quines normes gràfiques caldria usar per a la llengua.

No obstant tots aquests problemes, aquestes “restes” lingüístiques (l'aragonés i el català) de la primitiva Corona d'Aragó no són l'excrecència d'una població abassegadorament castellanoparlant, sinó la pervivència, persistència i miracle de la continuïtat de les

²³ NAGORE LAÍN, Francho, El aragonés hoy, Informe sobre la situación actual de la lengua aragonesa, Osca, Consello d'a Fabla Aragonesa, 1989, p. 21.

²⁴ BABIA, Antoni, La franja de la Franja. La parla de la Vall de Benasc, on el català és patuès, Barcelona, Empúries, 1997.

²⁵ Des d'un punt de vista històric: SAURA RAMI, José Antonio, “L'autonomía de la llengua ribagorsana seguntes l'anàlisi de la onomastica y el lexico documentals (ss. IX-XI)”, a CASANOVA, Emili (ed.), Onomàstica romànica. antroponímia dels expòsits i etimologia toponímica, especialment de València, Paiporta, Denes, 2017, pp. 835-850; a hores d'ara, associacions com la benasquesa Guayente o l'Institut d'Estudios de la Vall de Benàs defensen aquesta autonomia/independència del “patués”.

llengües primigènies de l'Aragó originari, de les úniques dues llengües vertaderament aragoneses o en comunió amb l'ésser històric d'Aragó. Des de la nostra perspectiva, qualsevol cant a Castella podrà assolir gran volada, però no deixarà de ser una traïció a aquells qui moriren defensant les quatre barres.

Conclusions

Sóc conscient que he barrejat dues coses, les quals no per necessitat van juntes: l'adscripció de l'aragonés al grup occitanoromànic, i la situació lingüística d'Aragó (contemporània i medieval), però en totes dues s'observa el pregon lligam amb la resta de terres d'Òc. Malauradament una cosa és la història i l'empremta que ens va deixar, i una altra la realitat, de tot pessimista i desmoralitzadora quant al reconeixement i supervivència, a l'Aragó, de l'aragonés i del català. Potser ja ens queda poc de temps per a revertir-ne la pèrdua; la immersió lingüística en aragonés a tot Aragó, i l'extensió del català com a segona llengua del país serien mesures bàsiques si volem un Aragó incardinat de nou a la resta de l'antiga corona i amb les terres transpirinenques, els homes i les dones de les quals tant ajudaren a conformar un país que, esperem, encara pot sobreviure.

SOBRE L'ESTABLIMENT D'UNA KOINÉ PANOCCITÀNICA: UNA SÍNTESE DELS TREBALLS PREVIS

Roger **MIRA RUIZ**

INTRODUCCIÓ

Al llarg dels anys han anat apareixent en Paraula d'Òc diferents articles on s'estudiava la possibilitat de construir una llengua comuna - o koiné- (també anomenable occitànic) que englobara totes les varietats del diasistema occitanoromànic i com s'hauria de treballar des del punt de vista lingüístic per a arribar a bastir-la. Tots els treballs que esmentem partien de la idea de posar en comú tot allò que ens uneix i buscar solucions raonades que permeten trobar formes comunes en aquelles característiques lingüístiques que no són unitàries per a tots els parlants. És precisament ací on cadascun dels autors ha adoptat solucions pròpies que, en alguns casos, són coincidents i, en altres, divergeixen. En el present treball compararem els diferents treballs que han explorat aquesta línia d'investigació, intentant traure conclusions que permeten donar un pas endavant cap a la unificació dels parlars d'òc.

Els autors amb articles publicats en Paraula d'Òc que versen sobre el concepte de la koiné panoccitana han estat els següents: Miquel Ventura Balanyà (Euphemia Llorente) amb un article històric de 1930, (reproduït en Paraula d'Òc l'any 1998), Artur Penella, amb un parell d'articles escrits a la present revista els anys 1998 i 1999 i, finalment, Miquèu Audoierà amb un treball del 2002 on fa una anàlisi tant lingüística com sociolingüística de la realitat al llarg i ample del diasistema i els problemes per a la posada en escena de la dita koiné.

Altres articles publicats en Paraula d'Òc que parlen del tema que ens ocupa de manera complementària són els treballs de Jacques Allières del 1996, d'Artur Penella del 2001, de Jordi Colomina del 2002 i d'Alexandre Ordaz del 2018, que poden ser consultats en paper o digitalment al lloc web d'Òc-València.

En el present estudi ens centrarem en els treballs de Ventura Balanyà, Penella i Audoierà, comparant quines similituds i diferències presenten. Per a d'això, ens valdrem d'unes taules on confrontarem les diferents solucions proposades per cadascun d'ells per donar una forma comuna per a les divergències fonètiques (vocalisme i consonantisme) i per a algunes de les diferències morfològiques.

Hem de dir que, de les diferents propostes d'unificació que apareixen en les taules que presentem a continuació, 21 són obra de Ventura Balanyà, 17 de Penella i 7 d'Audoierà..

COMPARATIVA DE LES DIFERENTS PROPOSTES D'UNIFICACIÓ

Si comencem pel vocalisme, els trets lingüístics divergents serien:

Taula 1: PROPOSTES D'UNIFICACIÓ DE TRETS FONÈTICS AMB EVOLUCIÓ DIVERGENT (VOCALISME)			
NORMA	Ventura Balanyà	Penella	Audoierà
1. Manteniment diftong llatí AU	SI	SI	No estudiat
	Ex. Aur, taur(e), caul, auzir, aucell, maure vs. Or, toro, col, oir, ocell, more		
2. Manteniment diftong llatí UA en els grups qu-, gu-	No estudiat	No estudiat	SI. Ex. Quatre, guardar, aigua vs. Quatre/quate, gardar, aiga
3. Ús formes diftongades O+iod>ue, (rebuig formes monoftongades sudpirinenques	NO. Ex. Ulh, fulha, lunh, cor, foc, loc, avui	SI. Ex. Uelh, fuelha, luenh, cuer, fuec, luec, avuei	NO. Vore exemples de Ventura Balanyà

tipus O+iod>u)			
4. Ús formes diftongades E+waw>ie, -ARIU> -ier (rebuig formes monoftongades sud- i/o aquitano-pirinenques tipus E+waw>e, -ARIU> -er)	NO. Ex. Moliner, ferrer, primer, primera, velh, Deu, manera, meu, teu, seu, jo<eu	SI. Ex. Molinier, ferrier, primier, primera, vielh, Dieu, maniera, mieu, tieu, sieu, ieu	NO. Vore exemples de Ventura Balanyà
5. Rebuig triftongs iei, preferint formes monoftongades sudpirinenques	SI. Lit, sis, tres, vs. Lièit, sièis, trièis	No estudiat	No estudiat
6. Manteniment diftongs -ai-, -ei- procedents de a/e+TR del llatí vulgar	No estudiat	SI. Ex. Paire, maire, fraire, peira, Peire, vs. Pare, mare, frare, pedra, Pere	No estudiat
7. Manteniment del diftong ai, propi de l'occitanoromànic i gal-loromànic (rebuig monoftongació ai>a)	No estudiat	SI. Ex. Aigua, aigró, aimar, vs. Agré, amar	No estudiat
8. Evolució CT>it versus CT>ch [manteniment del diftong ai/ei en certs casos] (Rebuig evolució CT>ch)	SI	SI	SI
	Ex. Fait, luita, fruita, dit, estreit, lait, vs. Fach, lucha, frucha, dich, estrech, lach		

En quant al consonatisme, tindríem els següents trets divergents:

Taula 2: PROPOSTES D'UNIFICACIÓ DE TRET FONÈTICS AMB EVOLUCIÓ DIVERGENT (CONSONATISME)			
NORMA	Ventura Balanyà	Penella	Audoier
9. Ús f- inicial procedent del llatí F-(rebuig formes gascones amb h-)	SI	No estudiat explícitament però tàcitament acceptat (1)	No estudiat
	Ex. Fa, farina, font, femna vs. Ha, haria, hont, hemna		
10. Manteniment -n- intervocàlica (rebuig formes gascones que l'el·lidixen)	SI	No estudiat explícitament però tàcitament acceptat (1)	No estudiat
	Ex. Una, vezina (vesina), farina, gallina (galina) vs. Ua, vesia, haria, garia		
11. Rebuig metatesi de -r-	SI	No estudiat explícitament però tàcitament acceptat (1)	No estudiat
	Ex. Cabra, paubra, comprar, vespra, cridar vs. Craba, prauba, erompar, vrespa, quidrar		
12. No palatalització de CA i GA d'origen llatí (rebuig palatalitzacions del nord occità)	SI	No estudiat explícitament però tàcitament acceptat (1)	No estudiat
	Ex. Gabia, bugada, desplegar, cavalcar, camin (camí), cant, castell (castel), boscatge, mosca, vs. Jabia, bujada, desplejar, chavauchar, chamin, chant, chastel/chasteu, boschatge, moscha		
13. Ús de -v- medial, rebutjant -u- gascona (sobretot aranesa)	SI	No estudiat explícitament però tàcitament acceptat (1)	No estudiat
	Ex. Avetz, davant, cridava, vs. Auetz, dauant, cridaua		
14. Manteniment grups MB, ND llatins (rebuig	No estudiat	SI. Ex. Comba, lomb, colomb, mandar, vs. Coma, llom, colom, manar	No estudiat

<p>simplificació MB>m i ND>n aquitanopirinenca i sudpirinenca)</p>			
<p>15. Conservació de -n final precedida de vocal (sempre que aparega als plurals)</p>	<p>NO. Ex. Natiò, bè, vi, pà</p>	<p>SI. Ex. Nacion, ben, vin pan, accion, plan</p>	<p>NO. Vore exemples de Ventura Balanyà</p>
<p>16. Manteniment l- inicial sense palatalitzar (rebuig palatalització L->ll-)</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	<p>No estudiat</p>
	<p>Ex. Lac, lop, lençol, Luna, vs. Llac, llop, llençol, Lluna</p>		
<p>17. Manteniment -l final sense vocalització en -u</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	<p>No estudiat</p>
	<p>Ex. Mal, Nadal, sal, mel vs. Mau, Nadau, sau, mèu</p>		
<p>18. Manteniment -l- en síl·laba inversa [a+l+consonant], rebutjant vocalització en -u-</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	<p>No estudiat</p>
	<p>Ex. Altre, malgrat, salt, alba, balma, vs. Autre, maugrat, saut, auba, bauma</p>		
<p>19. Manteniment LL geminada llatina en posició final (rebuig palatalització gascona -LL>-th, simplificació llenguadociana -LL>-l i vocalització nordoccitana i provençal -LL>-l>-)</p>	<p>SI. Ventura Balanyà ho representa com -l. Ex. Bel, aquel, deval vs. Beth, aqueth, devath</p>	<p>SI. Penella ho representa com -ll. Ex. Bell, aquell, devall, castell vs. Beth, aqueth, devath, castel/casteth/casteu</p>	<p>No estudiat</p>

u)			
20. Manteniment -LL- geminada llatina intervocàlica (rebuig rotacisme gascò -LL->-r- i simplificació llenguadociana -LL->-l-)	SI. (Ventura Balanyà ho representa com -l-). Ex. Ela, capela, apelar vs. Era, capelan, aperar	SI. (Penella ho representa com -ll-). Ex. Bella, padella, vedella, gallina, capellan, apellar vs. Bela/bera, padela/padera, vedela/vedera, galina/garia, capelan/caperan, apelar/aperar	No estudiat
21. Restitució de -l- medial en els casos on calga	No estudiat explícitament però tàcticament acceptat (per qüestions d'etimologisme)	SI. Ex. Colp, olm vs. Çop, om	NO
22. Ús dels dígrafs lh, nh, ch, sh per representar els sons /λ/, /ñ/, /tʃ/, /ʃ/ (rebuig dígrafs sudpirinencs ll, ny, tx, x per a representar estos sons)	Parcialment considerat	SI. Penella explica en les següents regles com s'ha de fer ús d'estos dígrafs	SI
23. Ús del dígraf lh per codificar l'evolució dels dígrafs del llatí vulgar LY, C'L, G'L, T'L >/λ/	Parcialment estudiat	SI. Ex. Palha, Filh, Uelh, Vielh vs. Palla, fill, uell/ull, viell/vell	SI. Vore exemples Penella
24. Ús del dígraf nh per representar el so /ñ/ sempre que siga palatal en tot el diasistema i del dígraf nn quan	No estudiat	SI. Ex. Vergonha, Gasconha, estranh, engannar, canna, (Acceptant alguns exotismes com Anna, tarannà on nn ≠/ñ/) vs. Vergonya, Gascunya, estrany, enganar/enganyar, cana/canya	Parcialment en acord amb Penella (rebuig dígraf nn)

<p>signa palatal al sud del Pirineu i n simple al nord (Rebuig formes ny, n per a estos casos)</p>			
<p>25. Ús del dígraf ch per representar el so /tʃ/ (Rebuig dígraf tx = /tʃ/)</p>	<p>No estudiat</p>	<p>No estudiat explícitament però tàcticament acceptat, per coherència amb lh, nh, sh.</p>	<p>Sl. Ex. Empachar, flecha, Chequia, vs. Empatxar, fletxa, Txequia</p>
<p>26. Ús del dígraf sh per representar el so /ʃ/ aquitanopirinenc i sudpirinenc, (generalitzat per a tot el diasistema i pronunciant-se com /s/ a l'occità central i septentrional). El dígraf -ss- només s'usarà quan siguin /s/ sordes intervocàliques en tot el diasistema (Rebuig de x per escriure /ʃ/)</p>	<p>Coincidència parcial amb Penella i Audioièr, decantant-se per les formes aquitanopirinencs i sudpirinencs, on l'evolució és cap a /ʃ/, front a les de l'occità del nord i central, que evolucionà donant /s/; però Ventura Balanyà usa x = /ʃ/. Ex. Pareixer, creix, vs. Pareisser, creis.</p>	<p>Sl. Ex. Naisher, peish, caisha vs. Naixer, naisser, Peix, peis, caix, caissa. Grossa, massa, passar romanen invariants.</p>	<p>Sl. Vore exemples Penella</p>
<p>27. Ús de s simple per representar la s sonora quan està present a tot el diasistema i -z- arcaica si és muda en sudpirinenc,</p>	<p>Parcialment estudiat.</p>	<p>Sl. Ex. Espazi, servizi, razim, sarrazin, vezina vs. Espai, servei, raïm, sarrà, veïna. (No s'aplicarà a valencianismes com perea, grandea, ni a mallorquinismes/provençalismes com camia < camisa, ni a barcelonismes com enciam <</p>	<p>NO. No aporta cap alternativa, excepte per al cas disia vs. Deia, disia</p>

però es conserva al nord del Pirineu (Rebuig caiguda -s- intervocàlica)		encisam . Música, casa, Tolosa, Ausiàs romanen invariants.	
28. Ús del dígraf –tz, rebutjant la vocalització en –u pròpia de les varietats sudpirinenques	Parcialment estudiat (només per a les formes verbals), però tàcitament acceptat en altres casos (per qüestions de coherència)	Sl. Ex. Palatz, detz, patz, crotz, potz, vs. Palau, deu (número), pau, creu, peu.	Parcialment en desacord amb Penella (Palau vs. Palatz). Coincidència amb Penella a la resta de casos.
29. Ús del dígraf –tz- en posició intervocàlica segons la gramàtica d'Alibert [usat només en numerals com tretze, setze, però no en el sufix –isar i els seus derivats: -isacion, -isable...]. (Rebuig dígraf –tz- en sufix –itzar i derivats: –ització, –itzable, propis de l'ortografia fabriana)	NO. Ventura Balanyà utilitza una forma fortament arcaïtzant, coincident amb l'ortografia del francès: realizatiò	Sl. Utilisar, realisacion, visibilisable, vs. Utilitzar, realització, visibilitzable. Es manté invariable per tretze, setze, donzella, zona, colze, salze	No estudiat

(1) Perquè la filosofia de Penella era la de "l'etimologisme que ens cal és aquell que ens porta a la fase d'e-volució comuna, al denominador comú del diasistema", tal i com proposen estes regles.

Per a les qüestions de morfologia, la mort prematura de Miquel Ventura Balanyà i d'Artur Penella, junt a l'extensió que suposa un treball d'unificació a nivell morfològic, va fer que cap dels tres autors

arribara a fer un estudi exhaustiu de com han evolucionat les diferents varietats occitanoromàniques i quins criteris caldria considerar per aconseguir una normativa unificada, però tots ells apunten unes nocions bàsiques que caldria englobar en futurs treballs. Vet ací les directrius que ens proposen:

Taula 3: PROPOSTES D'UNIFICACIÓ DE TRETS MORFOLÒGICS AMB EVOLUCIÓ DIVERGENT			
NORMA	Ventura Balanyà	Penella	Audoier
30. Formes clàssiques dels pronoms me, te, se, nos, vos (Rebuig em, et, es, ens, us)	SI	No estudiat	No estudiat
31. Ús de la conjunció copulativa “e” (Rebuig conjunció copulativa “i” sudpirinenca)	SI	No estudiat	No estudiat
32. Ús de les dessinències verbals -atz, -etz, -itz, -otz per a la 2a persona del plural (rebuig vocalització del dígraf -tz > -u pròpia de les varietats sudpirinenques, que ha donat lloc a les dessinències -au, -eu, -iu, -ou)	SI	SI	SI
	Ex. Cantatz, menjatz, voletz, venitz, sotz, vs. Cantau/canteu, voleu, veniu, sou		
33. Ús de formes clàssiques (i balears actuals) del present d'indicatiu, rebutjant les formes que afegixen una vocal (-	SI	SI	NO. Audoier considera que els parlars nordpirinencs necessiten una vocal final de suport (-e); fins i
	Ex. Parl, pens, plor, menj, vs. Parle/parli/parlo/parloc, pense/pensi/penso/pensoc, plore/plori/ploro/ploroc, menge/mengi/menjo/menjoc,		

e, -i, -o, -oc)			tot en altres paraules que no són verbs, com filosofe, vs. filosof
34. Ús de formes clàssiques i valencianes del subjuntiu, rebutjant les formes en -i de la Catalunya oriental, les Balears i del gascó de les Landes	SI	No estudiat	SI
35. Ús de les formes de pretèrit simples, rebutjant les formes perifràstiques quasi generals al sud dels pirineus i en algunes varietats gascones	No estudiat	No estudiat	SI
36. No adaptació de la 3a persona de la conjugació en funció de la 5a (amb vosté)	No estudiat	No estudiat	SI
37. Formació de plurals afegint una -s, tant per al masculí com per al femení	SI	SI	No estudiat
	Ex. Porc/porcs, man/mans, nova/novas vs. Mà/mans, nova/noves		
38. Ús de l'article determinat lo (lo, la, los, las)	SI. Ex. Lo vs. Et/er, el, le, lei, es, u (i femenins i plurals corresponents)	No estudiat	No estudiat

OBSERVACIONS PERSONALS ALS TREBALLS DE VENTURA BALANYÀ, PENELLA I AUDIOIÈR

El lector pot observar que en les taules de més amunt apareixen algunes cel·les amb fons gris; es tracta de la meua tria personal d'aquelles formes de normativitzar l'occitànic que jo considere que són més adequades i que tot seguit passaré a explicar-les. Però abans d'entrar en matèria, el lector em permetrà...

... Unes paraules prèvies

Una normativa lingüística és això mateix: un conjunt de normes que ens diuen què està bé i què està malament a l'hora d'expressar-se en una llengua. Això pot fer-se creant una llengua artificial fruit d'una barreja de dialectes històrics que siga al mateix temps la llengua de tots i la de ningú, o bé prenent un determinat dialecte com a base per a la llengua estàndard i considerant com a incorrectes les solucions pròpies de la resta de dialectes. En qualsevol cas, això comporta l'establiment d'una llengua artificial, que sempre rebutjarà certes formes vives en la llengua parlada per considerar-les vulgars o incorrectes (fins i tot per als parlants de l'únic dialecte en què, a voltes, es basa l'estàndard). Tenint clara l'artificialitat de la llengua estàndard, també hem de tindre en ment que el concepte de correcte/incorrecte que preconfigura eixe estàndard és totalment arbitrària: si el lingüista o lingüistes que el varen crear hagueren triat unes altres regles, certes construccions considerades incorrectes podrien ser totalment correctes o viceversa. Dic açò per a que siga tingut en compte que, tan genuïnes i vàlides són les solucions proposades per Ventura Balanyà com les que proposa Penella o Audioièr. I, per altra banda, les observacions personals que jo faça als tres autors ressenyats no són res més que decisions personals sobre aquelles formes que jo considere que són més adequades, com també ho varen fer Ventura Balanyà, Penella o Audioièr en el seu moment.

Etimologisme koinetitzador

Per la meua banda, en aquells punts on hi ha discrepància entre Ventura Balanyà i Penella, em decantaré per les solucions que proposa Penella en la major part dels casos, per una qüestió de modernitat lingüística; perquè, tal i com ens deia Penella, “L’etimologisme que ens cal és aquell que ens porta a la fase d’e-volució comuna, al denominador comú del diasistema. Ací, les coincidències són les mateixes que en Ventura Balanyà, no en podien ser unes altres [...] Així, per tal de solucionar les divergències modernes, introduïrem l’etimologia arcaïtzant en diverses solucions ortogràfiques allà on calga, base de la codificació que estava creant Ventura Balanyà. Però, solament l’etimologisme ortogràfic en funció de la koiné global i no l’etimologisme gratuït, és a dir, ortografies antigues i perfeccionistes” (Penella, 1999).

A favor de Ventura Balanyà s’ha de dir que quan va publicar les seues propostes per a crear una koiné panoccitànica, la Gramatica Occitana segon los parlars lengadocians encara no havia estat escrita per Loís Alibèrt. Alibèrt va adaptar als parlars llenguadocians una quantitat considerable de les solucions proposades per Pompeu Fabra per al català, fent que hi haguera bastants similituds entre la codificació lingüística d’ambdós varietats. El treball de Penella es recolza tant en les propostes de Ventura Balanyà com en el treball realitzat per Fabra i Alibèrt, proposant solucions elegants i més modernes que les de Ventura Balanyà.

Però malgrat la meua identificació en general amb el treball del mestre i amic Penella, vejam les xicotetes discrepàncies que tinc amb el seu treball.

Sobre la norma 3: el diftong ha de ser el que ocupe una posició més central dins del diasistema

Coincidesc amb Penella en que la forma que haurà d’adoptar la koiné occitànica haurà de ser aquella en què l’evolució del grup llatí O+iódóna lloc a un diftong. Només discrepe en un xicotet matís, que és la tria del diftong a emprar: en la majoria dels parlars nordpirinencs,

apareixen formes diftongades tals com fuèc, fuòc, fiòc i considere que el diftong que cal triar és –uo- en comptes d’-ue- per ocupar una posició més central entre totes les diftongacions dialectals; el lector pot comprovar com fuòc és una forma més equidistant de fòc, fiòc, fuèc que no pas fuèc. Al sud del Pirineu és més senzill comprendre que fuòc es referix a la mateixa cosa que foc i, per als parlants que habitualment diuen fiòc o fuèc, la forma fuòc no els resulta excessivament distant.

En aquest cas, una única representació gràfica comportaria diferents pronunciacions, evitant així la multiplicitat de formes, amb l’atomització de la llengua que això comporta a llarg plaç. De fet, el plantejament de Koiné de Penella anava per aquesta línia: “Perquè a més d’una lectura general per a tots, podem donar una lectura particular.” (Penella, 1999)

Per altra banda, fuoc és una forma ben acostada a l’italià fuoco, cosa que facilita la intercomprensió entre llengües veïnes.

Sobre les normes 4, 6 i 26: fent una anàlisi zonal: nord, sud, est, oest, centre

Tal i com ens explicava Audoier en aquesta revista a l’any 2002, “lo lengadocian alibertin, que pren en compte l’unitat de la lenga d’Òc es a dominanta de lengadocian meridional; mas l’occitan referencial, vengut aprep la separacion amb lo catalan, es a dominanta pus septentrionala, pus alunhat del catalan e del gascon.” De fet, Alibèrt, en la seua gramàtica denominava al llenguadocià de Carcassona com a “central”; aqueixa denominació només pot explicar-se tenint en ment una llengua unificada als dos costats del Pirineu, perquè la posició de Carcassona dins del Llenguadoc és clarament meridional. Per contra, si considerem que l’occità de Carcassona és equidistant entre els parlars nordpirinencs i sudpirinencs, aleshores si que té sentit anomenar-lo central.

De la mateixa manera com ho plantejava Alibèrt, a l'hora de construir una koiné, cal que el resultat siga com més equidistant possible de tots els blocs dialectals existents, per a que pugua ser acceptada amb facilitat per tots ells.

Ens toca preguntar-nos ara el grau de centralitat (o equidistància) que tindria una koiné basada en aquestes regles. Per a d'això dividirem el diasistema en cinc grans zones (nord, sud, est, oest, centre), que correspondran als següents blocs dialectals:

Taula 4: ZONIFICACIÓ I BLOCS DIALECTALS	
ZONA	BLOCS DIALECTALS QUE COMPRÉN
Nord	Nordocità= llemosí, alvernés, alpí (o gavot)
Sud	Sudpirinenc= català, valencià, balear, alguerés
Est	Provençal
Oest	Gascó
Centre	Llenguadocià

Analitzarem ara per a cadascuna de les zones, quantes característiques dialectals compartien amb la futura koiné:

Taula 4: ZONIFICACIÓ I CARACTERÍSTIQUES COMPARTIDES AMB L'OCCITÀNIC					
NORMA	ZONA				
	NORD	SUD	EST	OEST	CENTRE
1. Aur, œ	Parcial	No	Si	Si	Si
2. Aigua, aiga	No	Parcial	No	Si	No
3. Fuoc, foe	Si	No	Si	Si	Si

4. Molinier, m oliner	Si	No	Si	No	Si
5. Lit, l it	No	Si	No	Parcial	No
6. Paire, p are	Parcial	No	Si	Si	Si
7. Aimar, a mar	Parcial	Parcial	Si	Si	Si
8. Estreit, e strech	No	Si	No	Si	Parcial
9. Font, f ont	Si	Si	Si	No	Si
10. Vezina, v ezia	Si	Si	Si	No	Si
11. Cabra, c ra b a	Si	Si	Si	No	Si
12. Camin, gabia, c amin, j abia	No	Si	Si	Si	Si
13. Avet, a uet	Si	Si	Si	Parcial	Si
14. Comba, mandar, c oma, m anar	Si	No	Si	No	Si
15. Accion, a cció	Si	No	Si	Si	No
16. Luna, l una	Si	No	Si	Si	Si
17. Nadal, n adau	Parcial	Si	No	No	Si
18. Alba, a uba	No	Si	No	No	No
19. Castell, c astel, c asteth	No	Si	No	No	No
20. Vedella, v edela, v edera	No	Si	No	No	No
21. Colp, c op	No	Parcial	No	No	No
22. lh, nh, ch, sh, ll, ny , tx , x	Si	No	Si	Si	Si
23. Palha, p alla	Si	No	Si	Si	Si
24. Vergonha, engannar, v ergonya, enganyar, enganar	Parcial	No	Parcial	Parcial	Parcial

25. Flecha, fletxa	Si	Parcial	Si	Si	Si
26. Peish, passar, peix, peis	No	No	No	Parcial	No
27. Espazi, casa, espai, espaci	Si	No	Parcial	Si	Si
28. Patz, pau	Si	No	Si	Si	Si
29. Utilisar, trette, colze, utilitzar	Si	Parcial	Si	Si	Si
30. Me, te, se, nos, vos, em, et, es, ens, us	Si	Parcial	Si	No	Si
31. Conjunció: e, i	Si	No	Si	Si	Si
32. Cantatz, cantau, canteu	Si	Parcial	Si	Si	Si
33. Plor, plore, plori, ploro	No	Parcial	No	No	No
34. Tinga, tingui	Si	Parcial	Si	Parcial	Si
35. Sentí, vaig sentir	Si	Parcial	Si	Parcial	Si
36. Vos parlatz, vosté parla	Si	No	Si	Si	Si
37. Mans, novas, mas, noves	Si	Parcial	Si	Parcial	Parcial
38. Article: lo, lei, le, eth, el, es	Si	Parcial	No	Parcial	Parcial
TOTAL COINCIDÈNCIES (Les coincidències parcials compten com a mig si)	23 si, 5 parc = 25,5 si	11 si, 11 parc = 16,5 si	25 si, 2 parc = 26 si	18 si, 8 parc = 22 si	25 si, 4 parc = 27 si

Com podem comprovar, la koiné que eixiria d'aquestes bases, afavoriria clarament els parlars nordpirinencs i això podria ser un factor de rebuig cap a d'ella en el futur en les terres al sud del Pirineu. Els tres plantejaments de Penella per a les normes 4, 6 i 26 em pareixen molt assenyats, però, per tal de donar-li més protagonisme als parlars sudpirinencs –i gascons-, crec necessari que s'accepten

formes duals per a la norma 4: Molinier/Moliner, ferrier/ferrer, premier/primer, primera/primer, vielh/velh, Dieu/Deu, manera/manera, mieu/meu, tieu/ teu, sieu/seu, ieu/jo, donant-li preferència a la forma diftongada. De fet, la normativa actual de l'occità accepta les formes molinèr, primèr/a i jo, per al cas del gascò.

Per a la norma 6, s'hauria de procedir de la mateixa manera, acceptant com a correctes tant les formes diftongades com les sense diftongar: paire/pare, maire/mare, fraire/frare, Peire/Pere, però considerant com a forma preferent la diftongada; a més a més, per a paraules com veire o peira, que al sud del Pirineu mantenen el grup –dr- (vidre, pedra), caldria introduir una forma sintètica “veidre” i “peidra” que seria equivalent al cas del cognom valencià Peidrò, -forma arcaica de Peiro(n)-. Veidre i peidra serien pronunciats “vidre”, “pedra” al sud del Pirineu i “veire”, “peira” al nord de la serralada.

En la norma 26, parlàvem de la proposta de Penella d'utilitzar el dígraf sh per representar el so /ʃ/. La subscriu plenament per a noms comuns, però crec que la koiné hauria de reservar l'ortografia tradicional gascona i sudpirinenca (fins i tot aragonesa) per a aquest so en el cas dels noms propis (sobretot topònims): Foix, Xàtiva, Aux, Seix, Xeraco, Xeresa... i també per a antropònims com Xavier, Aixa, etc.

Assumint aquestes formes duals, augmentem el nivell de meridionalitat i occidentalitat a la koiné, seguint el consell d'Audoierà: “La koine serà donc basada sus l'aquitano-pirenenc en majoritat”.

Sobre les normes 5 i 33: trencant una llança en favor dels parlars nordpirinencs

De la mateixa manera com hem proposat que siguin acceptades formes duals per a les normes 4 i 6, si volem ser coherents, també haurem de proposar duplicitat de formes per a la norma 5: lit/lièit, sis/sièis/sies, tres/trièis, considerant preferents les formes sense diftong. Resulta curiós que cap dels autors precedents no haja estudiat el cas del triftong occità –ou-, on procedirem de la mateixa manera que amb el diftong –iei-: acceptarem duplicitat de formes triftongades

o diftongades, considerant preferents les que tenen diftong: Bou/buou, ou/uou.

Així mateix, subscric les paraules d’Audoier en relació a la necessitat d’afegir en algunes varietats nordpirinenques una vocal final de suport (-e), fins i tot en altres paraules que no són verbs, (com filosofe), de tal manera que s’acceptarien formes duals per a la primera persona del present d’indicatiu, (parl, pens, plor, menj, afegint-se una –e quan els parlars nordpirinencs precisen d’una vocal final de suport), però donant-li preferència a les formes clàssiques (i balears actuals). No s’acceptarien altres formes que afegeixen una vocal diferent de (-i, -o, -oc).

En conseqüència, la taula 4, després d’incorporar les propostes abans exposades, tindria les següents modificacions:

Taula 5: MODIFICACIONS PROPOSADES A LA TAULA 4					
NORMA	NORD	SUD	EST	OEST	CENTRE
3. Fuoc, foe , fuèc	Si	No	Si	Si	Si
4. Molinier/moliner, manera/manera	Si	Si	Si	Si	Si
5. Lit/lièit, bou/buou	Si	Si	Si	Si	Si
6. Paire/pare, veidre	Si	Si	Si	Si	Si
26. Peish, passar, Xàtiva, Foix	No	No	No	Parcial	No
33. Plor, plere , pleri, ploro	Parcial	Parcial	Parcial	No	Parcial
TOTAL COINCIDÈNCIES (Les coincidències parcials compten com a mig si)	24 si, 7 parc = 27,5 si	13 si, 12 parc = 19 si	26 si, 3 parc = 27,5 si	19 si, 9 parc = 23,5 si	26 si, 5 parc = 28,5 si

Malgrat aquestes concessions als parlars sudpirinencs, en aparença, continuen sent els més allunyats de la koiné; però en treballs posteriors demostrarem que quan considerem qüestions morfològiques no ho estan tant com ho pot semblar amb l'anàlisi del present article, que pràcticament no toca qüestions de morfologia.

ARGUMENTS A FAVOR DE LA KOINÉ OCCITÀNICA

Llengua clàssica per a les elits versus llengua del poble

A finals del segle XIX i principis del XX, existia un dilema als dos costats del Pirineu sobre com s'havia de codificar la llengua moderna: utilitzar la llengua medieval com a referent lingüístic, considerant totes les evolucions modernes com incorreccions que tocava rebutjar o, pel contrari, la llengua escrita devia de ser ben acostada a la llengua popular, acceptant tots els dialectalismes que han anat apareixent al llarg dels segles i que poden arribar a posar en joc la unitat lingüística. A hores d'ara, encara que no ho sembla, el debat segueix viu: apostar per la llengua medieval significa la unitat (dins de la diversitat) al llarg de tot el diasistema, mentre que apostar per la llengua popular suposa assumir que cap varietat lingüística està per damunt d'una altra i, per tant, és lícit crear diversos models de llengua que representen a cada conjunt de parlars (sempre que hi haja una forta similitud entre ells). En el seu dia, Pompeu Fabra va tirar pel camí d'enmig, apostant per una equidistància entre els dos plantejaments exposats, donant una solució que resultava útil per a català de Barcelona –i artificiosa i elitista per a la resta de dialectes-, però pagant el preu de dividir el diasistema occitanoromànic en dos grans porcions, una al nord i l'altra al sud de Pirineu. Mentre aquesta unitat del diasistema no estiga solucionada, el debat sobre si s'ha d'usar la llengua clàssica o toca fer ús de la llengua popular seguirà viu. Ara bé, el problema és fàcilment superable considerant dos nivells de llengua: un nivell global, comprensible per a tots els parlants arreu del diasistema, que s'usarà quan calga una intercomprensió entre parlants de dialectes allunyats i,

per altra banda, es farà ús de les varietats autòctones pròpies d'àmbits territorials més restringits quan la intercomunicació siga entre parlants de zones més o menys pròximes. Això pot semblar una idea sense cap fonament, però, com veurem a continuació, no és un fet excepcional si mirem altres llengües arreu del món.

Situacions similars en altres llengües

A l'illa d'Eivissa hi ha dos modalitats de llengua que es coneixen com eivissenc de vila i eivissenc pagès. Tal i com ens descrivia Audoier al número 5 de Paraula d'Òc, el cas noruec és semblant, però amb una complexitat molt major. Fruit de la similaritat entre danés, noruec i suec i pel fet que Noruega va ser dependent de Dinamarca durant més de quatre segles, les classes benestants d'Oslo parlaven un danés norueguitzat, que acabà estenent-se a totes les capes socials de la capital i ha acabat sent la parla de tota la zona sudest de Noruega, rebent el nom de Riksmål (=llengua estatal) o Boksmål (=llengua literària). Per altra banda, a la zona oest del país, la influència danesa no hi va arribar, conservant-se diversos dialectes de noruec genuí, més pròxims a la llengua dels víkings, que foren unificats al segle XIX a partir d'una barreja de diversos dialectes rurals, donant lloc a una koiné anomenada landsmål (=llengua rural), que després d'una revisió modernitzadora al segle XX va passar a anomenar-se nynorsk (=nou noruec).

En el cas grec, a l'època clàssica, es va arribar al segle V abans de la nostra era a una llengua vehicular comuna per a tots els regnes hel·lenístics, anomenada ?????? (koiné). Aqueixa llengua unificada, malgrat l'evolució que va presentar en èpoques posteriors, va perviure al llarg dels segles, sent la llengua oficial de l'Imperi Bizantí i, fins i tot, ha arribat als nostres dies amb el nom de katharévoussa (=llengua pura) com una varietat pròxima al grec clàssic -però no igual-, emprada per l'administració de l'estat i l'església. Per altra banda, existeix una altra varietat de grec codificat anomenat dimotikí (=llengua del poble o

demòtica), emprada als mitjans de comunicació i basada en el grec que es parla hui en dia.

El cas de l'àrab potser siga el que més similituds presenta amb el nostre: existeix l'àrab al-fusha (=eloqüent), basat en el clàssic, que fa de llengua franca entre tots els països de llengua aràbiga i que coexisteix amb els nombrosos dialectes de l'àrab col·loquial. La varietat al-fusha és una koiné panaràbiga que es basa en l'àrab clàssic per a poder tindre una base unitària, però evolucionada per adaptar-la als temps actuals.

Amb estos exemples en ment, no ens deurien de resultar estranyes les idees dels precursors de la koiné panoccitànica, quan s'expresaven en estos termes: "Es clar que tant.bé hom cultivarà litterariament los dialectes, però paral·lela-ment cal intentar far l'unificatió formant una unitat lingüística superior a tots los parlars locals [...] caldrà far per a arribar a l'uni-ficatió de la lengua d'Oc escrita, es a dire, per a far una lengua qui no serà ne lo valencià, ne lo provençal, ne lo gascó, ne lo languadocià, ne lo català, ne lo lemosi, etc., etc., mas, que serà tot açò a la vegada: La lengua d'oc unificada" (Ventura Balanyà, 1930-1998)

"Perquè la creació d'una koiné no té perquè estar en contra de les llengües demòtiques actuals: occità, català, gascó, etc. [...] Perquè a més d'una lectura general per a tots, podem donar una lectura particular." (Penella, 1999)

La creació d'una koiné no hauria de ser un element per a l'enfrontament, sinó tot al contrari

L'aplicació de normes unitàries que, en molts casos, no representen la manera en què s'expressen els parlants d'una determinada contrada han fet que de nord a sud del diasistema hagen aparegut moviments discordants que reivindiquen un model autòcton de llengua. Són exemples d'estos moviments: els bonaudians, que reivindiquen una

llengua alvernesa independent; els felibres, que reivindiquen que el provençal (i la resta de varietats nordpirinenques) s'han d'escriure usant una grafia afrancesada; l'Escola del Po, que no és res més que l'adaptació dels preceptes del felibrisme als parlars occitans d'Itàlia; gascons que reivindiquen una llengua gascona independent; aragonesos des de la Ribagorça fins a la Matarranya (Franja d'Aragó) que reivindiquen un model ortogràfic propi -en oposició al català de Barcelona, sumament artificiosos per a d'ells-; blaveros que reivindiquen una llengua valenciana independent de la catalana (els més radicals propugnen un idioma valencià totalment independent del castellà i del català, amb arrels prejaumines; els més moderats reconeixen que tant valencià com català formen part d'un conjunt més ample, el diasistema occitano-romànic), goneses, que reivindiquen la independència del balear front al català, algueresos que es decanten per un model de llengua propi i, potser, algun més que no conec. Tal i com ja hem dit, amb el desenvolupament d'una koiné panoccitànica, totes aquestes varietats de llengua d'anar per casa tindrien cabuda sempre que es tinga clar que es tracta de varietats adequades per a un àmbit geogràfic restringit. Cadascú podria escriure com li plaguera i per damunt de totes elles estaria la koiné, per agermanar-nos a tots aquells que parlem una varietat occitanoromànica, acabant amb les picabaralles que tenen per rerefons allò de la meua manera d'expressar-me és tan bona com la teua. Perquè he de cedir i escriure a la teua manera?

Crear una koiné és millorar la llengua

Audoïer a l'any 2002 manifestava que la koiné serviria per a eliminar les interferències castellanques i franceses que han anat penetrant en la llengua al llarg dels segles: "Concentrat de catalanitat e d'occitanitat, la koiné seria desbarrassada d'una granda partida de las influéncias del castelhan d'un costat, del francés de l'autre. Atal seria una nòrma de bona lenga." Evidentment, això suposa una millora de la llengua, però hi ha altres aspectes en què la llengua també milloraria; per exemple,

la koiné li donaria en principi preferència al lèxic comú o a aquelles paraules usades en un àmbit geogràfic general, però, a llarg plaç, incorporaria totes les paraules genuïnes que existeixen als dos costats del Pirineu, potser donant lloc a la llengua amb més riquesa lèxica de tot el món romànic.

PER ACABAR

La intenció del present article ha estat donar un pas endavant cap a la creació d'una futura koiné panoccitànica, fent una síntesi dels treballs previs que versen sobre el tema, adobada amb unes modestes aportacions de collita pròpia. Després d'haver analitzat i discutit sobre les diferents propostes que en el seu dia varen fer Ventura Balanyà, Penella i Audioièr, per tal de sintetitzar-ho tot ens valdrem d'aquesta última taula, on apareixen aquelles formes que, al meu parer, són les més adequades.

TAULA 6: PROPOSTES D'UNIFICACIÓ DE TRETS LINGÜÍSTICS AMB EVOLUCIÓ DIVERGENT
TRETS FONÈTICS: VOCALISME
1. Manteniment diftong llatí AU (Aur, taur(e), caul, auzir, aucell, maure)
2. Manteniment diftong llatí UA en els grups qu-, gu- (Quatre, guardar, aigua)
3. Ús formes diftongades O+iod>uo (Uolh, fuolha, luonh, cuor, fuoc, luoc)
4. Ús formes duals: E+waw>ie/e ; -ARIU> -ier/-er (Molinier/moliner, premier(a)/primer(a), vielh/velh, manera/manera, ieu/jo)
5. Ús formes duals simples o amb triftongs iei, uou, preferint formes senzilles sudpirinenques (Lit/ièit, sis/sièis, bou/buou)
6. Ús formes duals procedents de a/e+TR del llatí vulgar amb diftongs -ai-, -ei- o monoftongades, creant una forma sintètica amb el grup idr< TR en aquells casos on el grup dr< TR apareix en sudpirinenc (Mare/maire, frare/fraire, Pere/Peire, peidra, veidre)
7. Manteniment del diftong ai, propi de l'occitanoromànic i gal-loromànic (Aigua, aigró, aimar)
8. Evolució CT>it versus CT>ch [amb manteniment del diftong ai/ei en certs casos] (Fait, luita, fruita, dit,

estreit, lait)
TRETS FONÈTICS: CONSONATISME
9. Ús f- inicial procedent del llatí F- (Fa, farina, font, femna)
10. Manteniment -n- intervocàlica (Una, vezina, farina, gallina)
11. Rebuig metatesi de -r- (Cabra, paubra, comprar, vespra, cridar)
12. No palatalització de CA i GA d'origen llatí (Gabia, bugada, desplegar, cavalcar, camin, cant, castell, boscatge, mosca)
13. Ús de -v- medial, rebutjant -u- gascona [sobretot aranesa] (Avet, davant, cridava)
14. Manteniment grups MB, ND llatins (Comba, lomb, colomb, mandar)
15. Conservació de -n final precedida de vocal (sempre que aparega als plurals) (Nacion, ben, vin pan, accion, plan)
16. Manteniment l- inicial sense palatalitzar (Lac, lop, lençol, Luna)
17. Manteniment -l final sense vocalització en -u (Mal, Nadal, sal, mel)
18. Manteniment -l- en síl·laba inversa [a+l+consonant], rebutjant vocalització en -u- (Altre, malgrat, salt, alba, balma)
19. Manteniment LL geminada llatina en posició final (rebuig palatalització gascona -LL>-th, simplificació llenguadociana -LL>-l i vocalització nordoccitana i provençal -LL>-l>-u) (Bell, aquell, devall, castell)
20. Manteniment -LL- geminada llatina intervocàlica (rebuig rotacisme gascó -LL->-r- i simplificació llenguadociana -LL->-l-) Bella, padella, vedella, gallina, capellan, apellar)
21. Restitució de -l- medial en els casos on calga (Colp, olm)
22. Ús dels dígrafs lh, nh, ch, sh per als sons /λ/, /ñ/, /tʃ/, /ʃ/, rebutjant dígrafs sudpirinencs ll, ny, tx, x
23. Ús del dígraf lh per codificar l'evolució dels dígrafs del llatí vulgar LY, C'L, G'L, T'L >/λ/ (Palha, Filh, Uelh, Vieh)
24. Ús del dígraf nh per representar el so /ñ/ si és palatal en tot el diasistema i del dígraf nn quan siga palatal al sud del Pirineu i n simple al nord, rebutjant formes ny, n per a estos casos (Vergonha, Gasconha, estranh, engannar, canna [Acceptant alguns exotismes com Anna, tarannà on nn ≠/ñ/])
25. Ús del dígraf ch per representar el so /tʃ/ (Empachar, flecha, Chequia)

26. Ús del dígraf sh per representar el so /ʃ/ aquitanopirinenc i sudpirinenc, pronunciant-se sh com /s/ a l'occità central i septentrional. El dígraf -ss- només s'usarà quan siguin /s/ sordes intervocàliques en tot el diasistema (Naisher, peish, caisha; grossa, massa, passar romanen invariants). Per topònims i antropònims gascons i sudpirinencs s'usarà la forma tradicional amb x: Foix, Xàtiva, Aux, Seix, Xeraco, Xeresa... Xavier, Aixa.
27. Ús de s simple per representar la s sonora quan està present a tot el diasistema i -z- arcaica si és muda en sudpirinenc, però es conserva al nord del Pirineu (Espazi, servizi, razim, sarrazin, vezina; música, casa, Tolosa, Ausiàs romanen invariants)
28. Ús del dígraf -tz, rebutjant la vocalització en -u pròpia de les varietats sudpirinenques (Palatz, detz, patz, crotz, potz)
29. Ús del dígraf -tz- en posició intervocàlica segons la gramàtica d'Alibert [usat només en numerals com tretze, setze, però no en el sufix -isar i els seus derivats: -isacion, -isable...] (Utilisar, realisacion, visibilisable; es manté invariable per tretze, setze, donzella, zona, colze, salze)
MORFOLOGIA
30. Formes clàssiques dels pronoms me, te, se, nos, vos (Rebuig em, et, es, ens, us)
31. Ús de la conjunció copulativa "e" (Rebuig conjunció copulativa "i" sudpirinenca)
32. Ús de les desinències verbals -atz, -etz, -itz, -otz per a la 2a persona del plural (Cantatz, menjatz, voletz, venitz, sotz)
33. Ús preferent de formes clàssiques (i balears actuals) del present d'indicatiu, (Parl, pens, plor, menj, afegint-se una -e quan els parlars nordpirinencs necessiten una vocal final de suport), rebutjant les formes que afegixen una altra vocal (-i, -o, -oc)
34. Ús de formes clàssiques i valencianes del subjuntiu (rebutjant les formes en -i de la Catalunya oriental, les Balears i del gascò de les Landes)
35. Ús de les formes de pretèrit simples (rebutjant les formes perifràstiques quasi generals al sud dels Pirineus i en alguns parlars gascons)
36. No adaptació de la 3a persona de la conjugació en funció de la 5a (amb vosté)
37. Formació de plurals afegint una -s, tant per al masculí com per al femení (Porc/porcs, man/mans, nova/novas)
38. Ús de l'article determinat lo (lo, la, los, las)

Hem de tindre ben clar que una normativa per a una llengua no es fa en unes poques vesprades de diumenge: calen anys de dedicació per a fer un treball rigorós i polític. El present article només pretén donar un pas endavant cap a la consecució d'aqueixa koiné occitànica, sintetitzant el treball de tres precursors d'un model de llengua unificat per a totes les terres d'òc i fent unes quantes aportacions pròpies. Però, malgrat trobar-nos en un estat molt embrionari, podríem començar a aplicar aquestes recomanacions a qualsevol text escrit en alguna de les varietats occitanoromàniques? Amb quines dificultats -no contemplades en el present article- ens trobaríem? Com solucionaríem aqueixes dificultats? Quins criteris caldria utilitzar per a unificar la morfosintaxi de tot el diasistema occitanoromànic? Quants camins possibles –i que siguen convergents- es poden seguir per arribar a crear la koiné panoccitànica? Totes aquestes qüestions seran l'objecte de futurs articles que anirem publicant en Paraula d'Òc.

BIBLIOGRAFIA CITADA

- AHUIR, Artur i PALAZÓN, Alicia (2001) Història de la lliteratura valenciana ed. L'Oronella SEV –RACV. 2 vols.
- ALIBÈRT, LOÏS Dictionnaire occitan – français d'après les parlers languedociens, INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS, 1966
- ALIBÈRT, LOÏS Gramatica occitana segon los parlars lengadocians, CENTRE D'ESTUDIS OCCITANS, 1937, 1976
- ALONSO, Jesús (2002) Saenz de Juano Ed. La Xara,
- AUDIOIÈR, MIQUÈU, Una forma comuna de tota la lenga d'Oc PARAULA D'ÒC, 2002
- ALLIÈRES, Jaques (1996) "Occità, català i gascó: punts de contacte" Paraula d'Oc núm 1.
- BADIA I CAPDEVILA, IGNASI, Diccionari de les llengües d'Europa, ENCICLOPÈDIA CATALANA, 2002
- BADIA MARGARIT, ANTONI MARIA, Gramàtica històrica, TRES I QUATRE, 1981, 1994
- BALAGUER, CLAUDI, Diccionari català – occità / occità – català, LLIBRES DE L'ÍNDIX, 2005
- BARQUERO GENOVÉS, Carles (2002) "Els cognoms occitans i francesos en la història de Vila-real (S. XV-XVIII), a XXIX Col.loqui de la Societat d'Onomàstica. Teulada.
- BEC, PEIRE, La llengua occitana, EDICIONS 62, 1977
- BEZSONOFF MONTALAT, JOAN-DANIEL, Diccionari Occità provençal - català / català – occità provençal, LLIBRES DE L'ÍNDIX, 2015
- BORDOLL, Bernat (2010) "El poder de les idees: els catalans i la llengua occitana" Paraula d'Oc, núm 9. València.
- CALPE, Àngel (2003) "Tradició lliterària, identitat i model de llengua pròpia en València" Paraula d'Oc, núm 6.

CALVO PUIG, Javier; FITA REVERT, Ramón; SOTILLOS RUBIO, Ma Asunción (2016) El pare Pere de Dénia Ed. Cofradía de la Santíssima Sangre, Dénia.

CANET FERRER, Isabel (2007) Informe de l'Alqueria de Romaguera com a bé immoble del Patrimoni Cultural.

CARRERA, AITOR Gramatica aranesa, PAGÈS EDITORS, 2006, 2010

COLOMINA I CASTANYER, Jordi (2002) "El valencià dins l'espai occitano-romànic: paral·lelismes lèxics i fraseològics" Paraula d'Oc núm 5.

DESCLOT, Bernat (1982) Crònica Edicions 62, Barcelona.

FENOLLAR, Bernat (1988) Lo procés de les olives Ed Tres i Quatre, València.

FORNÉS, Lluís (2015) "Occitans benestants esdevenen valencians" Paraula d'Oc núm 13. Ed. Òc-València.

FUSTER, Joan (1968) Heretges, revoltes i sermons Ed. Selecta, Barcelona.

FULLANA I MENGUAL, Maria (1985) "Exenciones y alistamiento de tropas en la ciudad de Dénia", Actes del Primer Congrés d'Estudis de la Marina Alta.

LOPEZ, Voro (2018) "Nos/mos/ens/'ns i la norma alienant", Paraula d'Oc núm. 17.

LOPEZ, Voro (2017) Sense pèls en la llengua, El llibre roig de la llengua valenciana Ed. L'Oronella. Els Fanals, 17.

LÓPEZ DEL CASTILLO, LLUÍS, El català, llengua romànica, BARCANOVA, 1991

LLEAL, COLOMA, Breu història de la llengua catalana, BARCANOVA, 1992

LLULL, Ramon (1987) Llibre de Meravelles Edicions 62, Barcelona

MARCH, Ausiàs (1952) Poesies Ed. Barcino, Barcelona.

MARTINIS, Joan (2010) València, Terra d'Òc, les migracions occitanes al Regne de València. Ed. Òc-València.

• "Lleminosisme demogràfic, un altre valencianisme documentat" (2013) Paraula d'Oc núm 12. Ed. Òc-València.

MERCADER, Cristobal (2006) Vida admirable del siervo de Dios, fray Pedro Esteve, año 1677. Ed. Parròquia de Nostra Senyora de l'Assumpció, Dénia.

ORDAZ DENGRA, ALEXANDRE X., La cartografia lingüística d'àmbit occitano-romànic: un camí d'autodescobriment (I), PARAULA D'ÒC, 2018

OROVAL I TOMÀS, Víctor (1986) "Immigrants francesos del segle XVII a Carcaixent". A Llibre de festes.

PENELLA I RAMON, ARTUR, La L llatina en el diasistema occitano-romànic, PARAULA D'ÒC, 1998

PENELLA I RAMON, ARTUR, Bases per una neokoiné occitano-romànica, PARAULA D'ÒC, 1999

PENELLA I RAMON, ARTUR, El dialecte romànic ilerdo-valentí i la seua relació amb el diasistema occitano-romanic, PARAULA D'ÒC, 2001

PÉREZ BAZO, Javier (1985) Joan Chabàs Ed. Ajuntament de Dénia.

RIGOSTA, JOANN, ERIC CHAPLAIN, Que parli gascon, PRINCI NÉGUER, 2001

ROMIEU, MAURICE; BIANCHI, ANDRÉ, Iniciacion a l'occitan ancian, PRESSES UNIVERSITAIRES DE BORDEAUX, 2002, 2006

SABORIT, Josep (2016) "L'empremta occitana en els llinatges de la Plana de Borriana" I Premi 'Bons Òmes' d'investigació. Paraula d'Oc, núm 14.

SANCHIS GUARNER, MANUEL, Aproximació a la història de la llengua catalana, SALVAT EDITORES, 1980

SARAGOSSÀ, Abelard (1999) "Passat i futur de la normativa lingüística valenciana: emmarcament general". Paraula d'Oc núm 3.

SIRERA, Josep Lluís (1995) Història de la literatura valenciana, València: Edicions Alfons el Magnànim.

SOLÀ, JOAN, La llengua catalana fins a Jaume I (editat en LAS LENGUAS PREVALENCIANAS), UNIVERSITAT D'ALACANT, 1986

TEROL I REIG, Vicent (2010) "Presència occitana en la repoblació medieval en una comarca valenciana: la Vall d'Albaida (segles XIII-XVI)"

a Actes del XXVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romànica.

VENTURA BALANYÀ, MIQUEL, Vers l'unificació dels parlars d'Òc, PARAULA D'ÒC, 1998

WALSH, Thomas J (1985) "Una isoglossa catalano-gascona" Actes del Seté Col.loqui Internacional de la Llengua i literatura Catalanes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1986.

WIKIPÈDIA.

XIMENO SORLÍ, Vicente (1749)Escritores del Reyno de Valencia. Cronológicamente ordenados. T. II, Valencia.

El darrer dissabte del mes de giner²⁶, celebració de la Dictada Occitana en totes les Tèrres d'Òc, és el gran Dia de l'Occitanitat.

²⁶ Giner és la forma gascona i valenciana.

